

■ прикордонна політика

Дзеркало взаємин

У перші дні 2018-го року інформаційні агентства особливу увагу приділили повідомлення про обмін між Нідерландами та Бельгією невеликими частинами своїх прикордонних територій. Цей процес став фінальним акордом кількарічних дипломатичних перемовин між двома державами. Підготовка їх складова завершилася у листопаді 2016-го року.

6-7
стор.

■ нотатки з «нуля»

Оманлива тиша Станиці

Наша творча група під'їжджала до «Станично-Луганського». Навіть у журналістів, які не перший рік їздять дорогами війни, місцеві апокаліптичні пейзажі викликали неприємні відчуття. Викошений «градами» ліс, зруйновані страшними фугасними хвилями важких снарядів ствольної артилерії і мінометів...

8-9
стор.

**ПРО ЖИТТЯ
ДЕРЖАВНОГО
РУБЕЖУ**

**КОМПЕТЕНТНО,
ЯСКРАВО,
ЦІКАВО ВСІМ**

читайте у газеті
«Прикордонник України»
та журналі «Кордон», передплата
на які не закінчується ніколи

Порядковий індекс:
газети – 61023, журналу – 48736

Прикордонник України

№ 3-4 (5593-5594)
26 СІЧНЯ 2018 РОКУ

ЗАСНОВАНА У 1943 РОЦІ

ГАЗЕТА ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

12-15
стор.

Основні напрями діяльності та подальшого розвитку Державної прикордонної служби України у 2018 році

■ кордон за тиждень

Встановленим порядком оформлено
1,521 млн осіб
та **336** тис. транспортних засобів

Затримано за незаконне перетинання
кордону **410** осіб,
зокрема, **5** незаконних мігрантів

Вилучено **10** одиниць зброї,
5 боєприпасів
та **85** г наркотичних засобів

Затримано товарів і вантажів,
що незаконно перемішувалися через
державний кордон, майже на **558** тис. гривень

коротко про головне

Українців меншає

За даними Держстатистики за 11 місяців 2017 року населення України зменшилося на 181,5 тисячі осіб і на 1 грудня становила 42 мільйони 403 тисячі осіб. У січні – листопаді 2017 року народилося 336,5 тисячі дітей, тоді як за аналогічний період 2016 року цей показник становив 365,5 тисячі дітей. За 11 місяців минулого року було зафіксовано природний спад населення – 189,4 тисячі осіб, тоді як протягом січня – листопада 2016 року населення скоротилося на 164,2 тисячі осіб. При цьому кількість тих, хто приїхав у країну, перевищила кількість тих, хто виїхав, на 7 889 осіб, за аналогічний період 2016 року цей показник становив 7 618 осіб.

Дані наводяться без Криму і частини зони проведення антитерористичної операції, а чисельність населення оцінюється лише без урахування території Криму.
Сергій ПОЛІЩУК

Соцдопомога до отримання пенсії

Уряд затвердив порядок призначення тимчасової державної соцдопомоги непрацюючій особі, яка досягла пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату. Таку допомогу отримають ті, хто має менш ніж 15 років страхового стажу, тобто не заробили на свою пенсію. Виплати надаватимуть у період від 1 січня 2018 року до 31 грудня 2020 року. Призначатимуть їх структурні підрозділи з питань соціальної допомоги населення районних, міських держадміністрацій. При цьому враховуватимуться майновий стан та середньомісячний сукупний дохід. Щопівроку виплати будуть перераховувати. Соцдопомога виплачуватиметься до досягнення віку, з якого особа набуває право на отримання пенсії.

Олена ТАЩИЛІНА

Перерахунок з 1 січня

Питання осучаснення пенсій військовим наразі є предметом дискусій на майданчику Ради національної безпеки та оборони і невдовзі остаточні рішення будуть представлені.

– Ми передали всі ініціативи на майданчик РНБО. Зараз іде конструктивна дискусія. Потрібно завершувати цю роботу, – сказав Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман. При цьому він підкреслив, що принциповими є дві речі: запровадження найбільшого зростання розміру пенсій для військових, які пройшли горнило бойових дій, а також збільшення пенсій вже з січня нинішнього року – незалежно від часу ухвалення остаточного рішення на законодавчому рівні. У рамках продовження пенсійної реформи йдеться про осучаснення пенсій 550 тисяч військових пенсіонерів. За словами міністра соціальної політики Андрія Реви в середньому пенсія військовиків має зрости на 2300 грн.

Василь ДРОЗДОВ

співробітництво

Від порозуміння – до співпраці

*В Адміністрації
Держприкордонслужби відбулася
робоча зустріч очільників
прикордонних відомств України
та Азербайджанської Республіки
Петра Цигикала і Ельчіна
Гулієва.*

Андрій ДЕМЧЕНКО

У ході зустрічі керівники відомств обмінялися інформацією про обстановку на сухопутних та морських кордонах держав, а також у пунктах пропуску через державні кордони. Окремо було звернуто увагу на забезпечення прикордонної безпеки й організацію ефективного прикордонного контролю, в тому числі із застосуванням сучасних технічних засобів.

Петро Цигикал та Ельчін Гулієв констатували високий рівень двосторонньої взаємодії в рамках Організації за демократію та економічний розвиток ГУАМ й обговорили подальші напрямки співпраці між прикордонними службами двох країн. Крім того, висловлювалася готовність розширювати взаємне співробітництво з метою протидії транскордонній злочинності й тероризму та необхідність консолідації зусиль у боротьбі зі спільними викликами та загрозами.

Зокрема, було прийнято рішення про обмін досвідом і спільний аналіз ризиків у сфері охорони кордону. Сторони наголосили на важливості співпраці оперативного-розшукових підрозділів, зокрема з питань протидії контрабанді наркотичних засобів. Також йшлося про професійну підготовку персоналу, особливо підрозділів спеціального призначення.

За результатами зустрічі Петро Цигикал і Ельчін Гулієв підписали протокол зустрічі та домовилися про підготовку плану розвитку співробітництва прикордонних відомств України та Азербайджанської Республіки на найближчі роки.

Крім того, делегація Азербайджанської Республіки разом із Головою прикордонного відомства України Петром Цигикалом відвідала Головний центр підготовки особового складу Держприкордонслужби імені генерал-майора Ігоря Момота.

Зближення позицій

*У пункті пропуску «Лужанка –
Берегурань» відбулися
переговори урядових делегацій
України і Угорщини з обговорення
перспектив запровадження
спільного контролю на
українсько-угорському
державному кордоні, а також
відкриття пункту пропуску
«Велика Паладь – Надьгодош»,
де буде запроваджено спільну
перевірку контрольними
органами обох країн.*

Людмила ТКАЧЕНКО

У зустрічі взяли участь представники Адміністрації Держприкордонслужби, Міністерства юстиції, Державної фіскальної служби, Міністерства закордонних справ, зокрема й Надзвичайний та Повноважений Посол України в Угорщині. Угорську делегацію очолював заступник державного секретаря МВС Угорщини.

Під час зустрічі узгоджено подальші спільні заходи щодо реалізації домовленостей, досягнутих під час офіційного візиту Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана до Угорщини 24–25 листопада 2016 року з розбудови прикордонної інфраструктури на спільному державному кордоні. Сторони констатували обопільну зацікавленість в якомог швидшому завершенні узгодження проєктів міжнародних договорів, які дозволять запровадити спільний контроль на цій ділянці. Також обговорено практичні кроки для започаткування такого контролю в спільному пункті пропуску на

угорській території, робота якого розпочалася б найближчим часом. Як українська, так і угорська делегації погодилися, що такий крок відповідатиме інтересам двох країн і народів, сприяючи розвитку добросусідських відносин та розбудові прикордонного співробітництва.

Також сторони підтвердили готовність з 1 лютого 2018 року змінити режим функціонування пункту пропуску для автомобільного сполучення «Дзвінкове – Лонья», збільшивши час його роботи на три години (7.00 до 18.00) за центральноєвропейським часом.

■ традиції

Йорданська купель

Разом зі своїми співвітчизниками охоронці кордону відсвяткували 19 січня Хрещення Господнє, яке в народі має назву Йордан або Водохреща.

Андрій ДЕМЧЕНКО

Здавня вважається, що на Водохреща відкриваються небеса і вода набуває цілющих властивостей, які зберігає протягом року, лікуючи тілесні й духовні хвороби людей. Саме цього дня понад 200 курсантів Національної академії Держприкордонслужби виявили бажання пірнати у воду. Біля озера, що на території польового Центру забезпечення навчального процесу вищого навчального закладу Служби, військовий священник (капелан) отець Дмитрій провів обряд освячення. Разом із ректором академії генерал-майором Олегом Шинкаруком офіцери та курсанти занурилися у воду, демонструючи власним прикладом свою відданість традиціям українського народу.

У селі Страхолисія, Київської області, що географічно розташоване на самому березі Дніпра, до святкування вірян долучилися військовослужбовці Північного регіонального управління та Житомирського загону. Разом з ними також були представники Іванківської районної державної адміністрації, громадських організацій та жителі навколишніх сіл. Усі присутні, за бажанням, занурувалися у вирізаній на освяченому місці, у вигляді хреста, ополонці.

На Одещині прикордонники разом із військовослужбовцями інших частин та віряни з сім'ями зібралися біля каплиці рівноапостольного князя Володимира Великого, що на території Білгород-Дністровського загону. Тут, після богослужіння та молебню, було проведено обряд освячення води.

Подібні заходи з відзначення свята Хрещення Господнього проводилися й у інших підрозділах прикордонного відомства.

Варто додати, що поряд із місяцями, де проводилися святкові заходи, «зелені кашкети» встановлювали намети, в яких усі бажаючі могли зігрітися біля польової пічки та випити горнятка гарячого чаю. ■

■ гарячі будні

Куриво у паливі

У міжнародному пункті пропуску «Городище», за інформацією оперативників Північного регіонального управління та представників ВБКОЗ УСБУ в Рівненській області, вартівні рубежу виявили у вантажівці 540 ящиків (270 тисяч пачок) сигарет іноземного виробництва. Їх намагався провезти громадянин Сербії, приховавши під пакунками з паливними гранулами. Зловмисник рухався транзитом із Білорусі до Сербії. Стосовно даного факту до слідчого підрозділу надіслано повідомлення про виявлення ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 204 КК України.

Віктор ВИРВА

«Недитячий» кіндер-сюрприз та чай-зілля

Інформацію про можливу контрабанду наркотиків прикордонники Білгород-Дністровського загону отримали завчасно від оперативників Південного регіонального управління. Тож коли до пункту пропуску «Кучурган» на автомобілі прибув 58-річний громадянин Молдови, спільна прикордонно-митна оглядова група приступила до огляду транспорту. У багажному відділенні автівки «Хюндай» серед особистих речей було виявлено кіндер із «дорослим» сюрпризом та «батьорий» зелений чай із додаванням наркотичної речовини. Чоловік приховав марихуану в дитячій іграшці кіндер-сюрприз та заховав у пакет із чаєм. Зі слів водія, такі «післяноворічні» подарунки з України до Молдови передав його знайомий. 18 грамів наркотичного зілля вилучено. Зловмисника передано правоохоронцям.

Іван ІВАНЧУК

Спільний досвід – проти автовикрадачів

В Ужгороді протягом п'яти днів у рамках проекту «Twinning» пройшов тренінг з виявлення викрадених транспортних засобів. Польські колеги навчали українських прикордонників виявляти ознаки підробки номерних агрегатів, реєстраційних документів та порядку повної ідентифікації автотранспорту.

Олена ТРАЧУК

Незаконне переміщення викрадених авто через держрубж є справжнім викликом для правоохоронців усіх європейських країн. При цьому у пошуках легкої наживи зловмисники намагаються переправити транспортні засоби туди, де їх буде значно важче знайти, та легко кооперуються з іноземними співзасобниками. Щороку ділки стають все більш вигадливішими та вдаються до нових хитрощів, використовують різні

методи задля переміщення авто через кордон. Отже і правоохоронні органи різних держав не можуть ефективно протидіяти цьому бізнесу без об'єднання своїх зусиль та можливостей.

Польські охоронці рубежів розповіли про тонкощі справи. Згодом здобуті навички військовослужбовці Служби закріпили на практиці у пунктах пропуску Чопського та Мукачівського загонів. Викладачі тренінгу задоволені результатами і впевнені, що завдяки спільним зусиллям зможуть ефективно протидіяти загрози.

По завершенні курсу учасникам тренінгу видано сертифікати про проходження навчання. На знак подяки українські прикордонники подарували викладачам сувеніри та висловили побажання щодо подальшої тісної співпраці. Натомість польські колеги запевнили, що готові й надалі надавати необхідну допомогу у боротьбі з транскордонною злочинністю та доступ до європейських баз даних.

До речі, подібні навчання із залученням європейських правоохоронців уже пройшли у Нацакадемії та Південному регіональному управлінні Служби. Результатом стало опанування нових методів викриття зловмисників та налагодження взаємодії з іноземними колегами. ■

Бізнес

«накрився»

Оперативно-розшукові відділи Служби спільно з прокуратурою та представниками ДФС провели низку обшуків помешкань і транспортних засобів у Маріуполі, Мангушському районі та на КПВВ «Гнутове». У ході заходів було встановлено, що мешканець Маріуполя планував реалізацію контрафактних алкогольних напоїв на тимчасово невідконтрольній території, а на підконтрольну територію зловмисник хотів доставляти та збувати безакцизні сигарети. У результаті вилучено понад 170 літрів горілчаних виробів, майже 600 пачок тютюнових виробів з ознаками фальсифікації. Крім того, виявлено понад 5000 акцизних марок та ящик з новими корками від пляшок і прилади для закупування горілчаних виробів. Крім того, оперативники виявили чотири пакунки з понад 400 грамами наркотичної речовини, попередньо – коноплі. Слідчі дії тривають.

Валерія КАРПИЛЕНКО

■ замальовки з Донбасу

«Вони поруч – нам спокійно...»

Контрольні пункти в їзду-виїзду засмучують будь-якої пори року самим фактом свого існування. Не повинно на території України бути штучних перешкод для її громадян. Засмучують вони й погодою. Влітку тут надто спекотно, в осінньо-зимовий період – холодно. Добре вдома. От тільки у когось рідна домівка та рідні-близькі нині опинилися за тимчасовою межею, що створив ворог.

Звичайно, це сумно. Проте життя триває і його не зупинити. Отже доводиться ладнати справи по обидва боки «лінії фронту». Тобто КПВВ аж ніяк не обминути. Звичайно, коли не стріляють. Тоді усякому руху – стоп! Аж до покращення обстановки. Утім, населення до нових правил вже звикло. Тут навіть можна почути жарти від проїжджих. «Цены там московские» – розповідає чоловік, – «А зарплаты – не московские» – продовжує він, сміючись із нерадісними при цьому очима, бо життя... воно триває. Головне, аби не стріляли.

КПВВ «Гнутове» у населеному пункті «Піщовик» – це ніби окремий світ, який відразу не зрозуміти тому, хто знав ці місця

лише до війни. Місцеві не просто чули про біду, яка прийшла у їхні краї, по телевізору – вони жили під окупацією. Тож їм є із чим порівняти.

Здавалося б, краще пережити буремні часи подалі. Проте виїхати до безпечного місця можуть та хочуть далеко не всі. Особливо це стосується стариків. Саме тут їхня мала Батьківщина, тут минули найщасливіші роки... Це як дерево пересадити у новий ґрунт. Навряд чи приживеться.

До прикордонників задалеко від держрубежу вже не просто звикли. Ті стали частиною тутешнього буття, адже проблем, породжених війною, вистачає. Наприклад, колодязі, якими під час обстрілів не можна

користуватися, наповнилися мулом. Отже потрібно носити воду здалеку, а на це сил вже немає. Ось і просять люди «зелених кашкетів» допомогти. Кому лікар терміново потрібен, кому – продукти. Наші, звісно, не відмовляють. У самих же такі ж батьки-діди лишилися на мирній землі.

Наразі тут чотирнадцять жилих будинків з двадцятьма мешканцями на дві вулиці – Армійську та Степову. КПВВ – посередині.

– Але ми – Україна! – наголошує жінка, будинок якої знаходиться майже перед самим шлагбаумом. У свідомості людей є велика різниця між життям «там» і «тут». Вони по-особливному це відчують. Пригадують, як багато хто поїхав звідси і їм – найстійкішим – доводилося годувати полишену худобу і птахів. Коли питають, що вони роблять тоді, як десь неподалік починається обстріл, жінки

посміхаються й кажуть: «Все, що робили, те й робимо». Одна з найстарших – Марія Іванівна – добре пам'ятає Другу світову війну, тепер же їй доводиться переживати подібне знову.

«Коли вони поруч – нам спокійно» – розповідають місцеві про прикордонників. Пояснюють: торік поля навколо були засіяні снарядами, тепер – озимими.

Поволі люди починають сподіватися на те, що це жакіття нарешті закінчиться. Та поки що живуть поряд із режимним об'єктом, щодня зустрічаючи та проводжаючи автівки й пішоходів. І сподіваючись на те, що прикордонники нарешті підуть туди, де їм належить бути, – на державний кордон України. А на згадку про пережите тут залишаться лише шлагбаум, який вже ніколи не опуститься перед тим, хто прямує по рідній землі. ■

Куточок затишку

З ідальні Оперативно-бойової прикордонної комендатури «Волноваха» Донецького загону просто неможливо піти без гарного настрою!

І справа тут не лише в смачно приготіваній їжі (а готують тут і справді по-домашньому та з душею), а ще й у настрої господинь. Кухарів Софію та Ксенію Ніконенко інакше й не назвати, бо вони так вправно хазяйнують на кухні ОБПК, що складається враження ніби ти прийшов на сніданок, обід чи вечерю в той дім, де тобі завжди раді й на тебе чекають.

І це дуже важливо, адже з одного набору продуктів може вийти й кулінарний шедевр, і неістівне місцево. Результат залежить від налаштування того, хто готує.

Дівчата настільки схожі своєю щирістю й безпосередністю, що мимоволі спадає на думку: вони – сестри. Однак це не так, хоча вони й рідня, бо Софія – сестра чоловіка Ксенії і увесь цей сімейний підряд нині несе службу в Донецькому загоні.

Першою в нашу прикордонну родину прийшла молодший сержант Ксенія Ніконенко. Хоча за освітою вона педагог.

– Викладала фізику й інформатику в школі. Проте в свій час мріяла про професію кухаря, – розповідає усміхнена україночка і наголошує: – Дуже люблю готувати!

Однак і навчати дітей жінці подобалося, бо для неї важливо дарувати свою турботу

оточуючим: удома – чоловіку і трьом синам, тут – побратимам-посестрам. Війна змінила життя цих дівчат. Деякий час Ксенія з чоловіком працювала у благодійній організації, потім вирішила поповнити лави захисників, допомагаючи чим це можливо.

– Є наказ – треба виконувати. Все чітко і зрозуміло, – каже про свою нинішню роботу Ксюша.

Їй подобається така точність у завданнях, а ще – емоційна вдячність хлопців, для яких хочеться старатися ще більше.

– Буває й тяжко, – зізнається також молодший сержант Соня, – адже всяка робота має людський фактор. Тому якщо хтось захворіє,

кухарю доводиться лишатися на кухні одній. Тоді робочий день триває з четвертої години ранку до дев'ятої вечора.

Темп у такій ситуації – що називається, не присісти. Витримати навантаження вкрай складно, але вони завжди підтримують одна одну. Та найскладніше переживати дівчатам період ротаций військовослужбовців.

Нагодувати вояків, відірваних від рідних домівок, – це не просто покласти у тарілки страву, що містять належні калорії. Важливо створити атмосферу затишку та допомогти їм хоча б ненадовго відволіктися від тягарів підступної війни.

– Ми до них звикаємо, – зазначає Соня. – Коли йдуть – навіть плачемо. Це тяжко.

І справді, періодично особовий склад змінюється, вони ж лишуються тут – знайомлячись, спілкуючись, товаришуючи та знову проводжаючи...

Одразу помітно, що Ксюша на кухні, – кажуть хлопці, зачувши дещо командний під час робочого процесу голос Ксенії.

– А інакше тут ніяк! – посміхається вона. – Бо треба тримати порядок у своїй господі – аби військові були нагодовані вчасно та смачно.

І все ж мислять дівчата, як це й належить лише жінкам: 31 грудня була їхня зміна, тож про святковий декор і про святкову вечерю дбати почали заздалегідь. Адже старалися зробити хлопцям приемність і приготувати ще смачніше, аніж завше. Особлива увага тим, хто цього дня перебував на КПВВ і КрП, бо ж розуміли: навіть зосередженим на службі найсуворішим воїнам потрібен шматочок святкового щастя. ■

Любов без вихідних

Колега, про яку я хочу вам розповісти, – старший інструктор кінологічної служби Донецького прикордонного загону старший прапорщик Юлія Савицька.

Початок її професійної історії – в самому дитинстві. Тоді маленьку Юлю біля школи дуже сильно покусав собака. Обличчя було замотане бинтами, але дівчинка просила, аби того пса не карали.

Своє перше цуценя вона отримала на день народження ще у чотири роки і те стало вірним другом дівчини на найближчі 17 років. Коли ж настав час обирати професію, зупинила вибір на охороні держрубежу (це спадкове). Щодо спеціалізації теж не вагалася – це мала бути лише кінологія. Розпочинати службу випало на Керченській паромній переправі.

Під час навчання у кінологічному центрі Юлія збагнула, наскільки важливо вчити теорію дресирування та психологію підопічних. Відчула: до кожної тварини потрібен особливий підхід, залежно від її характеру. А ще вони дуже сильно звикають до певної особи. Тож задля встановлення контакту новому хазяїну доводиться шукати підхід, доводити свою щирість і дружбу. Собака має вірити господарю, тоді й слухатися буде. А ще – із часом стає схожим на людину, яку приймає за вожака. Тому власнику доводиться теж слідкувати за собою, аби подавати гідний приклад.

– Можна сказати, що собака – повноправний прикордонник, адже так само ходить на роботу, виконує службові

завдання, – каже старший прапорщик Савицька і розповідає, що її собаки завжди полюбили ходити на службу: тільки-но бачили, що хазяйка надягає форму – раділи неймовірно.

– Зараз у мене вдома – самі дівчата, – каже жартома дама, силі волі якої «брати та сестри її менші», підкоряються беззаперечно. Окрім тих, що на службі, удома на неї чекають ще три «вихованки». До речі, бути під опікою професіонала-кінолога – зовсім не те саме, що звичайного хазяїна. Шліфування навичок у такому разі триває без перерви на свята й вихідні. Утім, запорака успіху – не тільки наполеглива суворість, але й щирсерда любов до своїх вихованців.

А ще жінка спростовує поняття «живуть як кіт з собакою», адже у неї мешкає ще й кішка, однак відносини у тої з трьома собаками – якнайкращі. Таки неспинний внесок у формування в підопічних гарних манер зрештою дається взнаки.

З молитвою за Україну

Донбаське село Новотроїцьке. Тут, де війна зовсім поруч, дуже не вистачало місця, в якому б звучала спільна молитва за здоров'я і душевні сили мешканців Східної України та воїнів, які їх захищають. Спільними стараннями прикордонників, священнослужителя й вірян такий осередок нарешті з'явився. Нині у Новотроїцькому є храм Української Православної Церкви Київського патріархату на честь святого великомученика Юрія Побідоносця. Святиню облаштовано у старій будівлі, де раніше була лікарня.

Тепер у дні православних свят та неділі односельчани збираються тут. Запах ладану, спів священника і парафіян наповнюють занедбану будівлю теплом і особливим змістом.

На вході в храм відвідувачів зустрічає образ Діви Марії. Виблискує золотом купол. Усередині – вишиті рушники на іконах, кожен із яких має власний сакральний зміст. Традиційні рідні хрестики на полотні неначе дають відчуття дух наших славетних предків та їхнє прагнення до збереження української сутності.

Згуртував навколо себе громаду військовий капелан Донецького прикордонного загону отець Макарій. Він добре знайомий з усіма прихожанами і до кожного ста-

виться з особливою увагою, об'єднуючи спільними прагненнями. Вони разом вкладають у це місце свою любов, тому по закінченні богослужіння тут таке відчуття ніби збиралася велика українська родина.

У цих стінах моляться за Україну, за її оборонців. І вже зовсім не спадає на думку, якою має бути церква в класичному розумінні. Бо благочестя створюють саме люди. Спільні традиції та віра, духовність і прагнення розбудови країни – основні поняття, що поєднують нас, українців. І тут, у цьому місці – серед вишитих рушників та ікон, серед розмаїття кольорів цивільного одягу та піксельної форми прикордонників відчувається Україна. Вона дихає на повні груди теплом свічок, легким запахом ладану, щирістю тих, хто працює заради єдності й свободи своїх співвітчизників.

Коли замість жупана – піксель

До війни охорона кордону доручалася лише тим, хто як мінімум декілька місяців проходив спеціальний вишкіл у навчальних закладах Служби. Шлях на останній рубіж України лежав через неминуче тривале навчання та низку розмаїтих формальностей. Однак після початку АТО до прикордонних лав влилася маса людей, які до того мали зовсім інші плани та не заробляли зелені погони, складаючи заліки. Екзаменатором такому поповненню стала безжальна сувора практика. Саме вона навчала, як вижити та не прощала допущених помилок.

Із часом більшість із такого поповнення повернулася до мирного буття, але дехто лишився в строю. Це ті, хто відчув, що служба – їхнє покликання. Принаймні допоки триває війна.

Позивний Андрія Олексієнка (ім'я та прізвище змінені – Авт.) – це назва одного з рідкісних хижих птахів. І це підмічено вдало, бо чоловік має характер, подібний до повадок величного володаря неба. Проте справжня любов Андрія у тваринному світі – це коні. До них він, як справжній козак, прагнув з дитинства. І може приборкати будь-яке норвисте лоша.

Проте вважає, що головне для козака – це не вміння віртуозно крутити шаблею, танцювати гопак чи майстерно скакати верхи. Ці спеціфічні навички предків нечасто стають у нагоді у сучасному світі. Головне – особливий дух, без якого шаровари, оселедець та люлька – лише елементи фольклору. Йн більше.

Спокійне буття для нащадків славетних запорожців скінчилося у часи Революції Гідності. А далі – починаючи з липня 2014 року – участь у боях на Донечині в складі добровольного збройного формування «Київський козацький полк імені Тараса Шевченка». Тоді їм довелося діяти разом із захисниками кордону, ще не передбачаючи, що згодом самі поповнять родину «зелених беретів».

– Це дійсно козацтво, яке воювало, – характеризує своє братерство військовослужбовець. Ці козаки пройшли всю активну фазу війни.

Замість командирів – отамани, специфічні позивні, власні прапор та присяга. Велике значення козаки надають вірі. Проте найголовніше: «Те, що ти козак – треба довести», – наполягає Андрій Олексієнка.

У цій родині немає «випадкових» людей – усі добровольці, які хотіли опинитися саме серед цієї спільноти. «Шевченківці» зарекомендували себе відвагою і жертвовністю заради країни, не здаючи позицій, незважаючи на бойові рани. За це підрозділ нагороджено чотирма орденами «За мужність», а ще троє бійців дістали медалі Української православної церкви Київського патріархату.

На сьогодні певна частина тих воєнків, включаючи Андрія Олексієнка продовжили боротьбу в складі оперативно-розшукового підрозділу Східного регіонального управління та залишили осторонь гучнославу публічність. Тепер у них інша війна, інший одяг та службові обов'язки. Тож ми не можемо називати ані його справжнього прізвища, ані позивного. Безпека та інтереси справи – понад усе.

Виконуючи свою, приховану від сторонніх очей і вух справу, такі оперативники Служби перебувають у постійній напрузі, витримати яку здатен далеко не кожен. Проте черпають силу з надзвичайних джерел – вірувань і традицій уславлених предків. Тут кожен має свої захоплення, та в пошані – здоровий спосіб життя й заняття спортом.

Здавна відомі легенди про характерників, які мали надприродні таланти. Мабуть, такими є й наші – прикордонні козаки та їхня здібність трохи допомагати замовляти і людей, і стихії. Про це мова не ведеться. Легенди про їхні героїські справи народяться згодом і стануть прикладом для нащадків. А поки що ці чоловіки тихо щосили роблять свій внесок у захист держави, повторюючи шлях багатьох поколінь захисників України.

■ прикордонна політика

Дзеркало взаємин

У перші дні 2018-го року інформаційні агентства особливу увагу приділили обміну між Нідерландами та Бельгією невеликими частинами своїх прикордонних територій. Цей процес став фінальним акордом кількарічних дипломатичних перемовин між двома державами. Підготовка їх складова закінчилася у листопаді 2016-го року, коли було підписано відповідні міжурядові документи. Проте домовленості набували чинності 1 січня 2018-го року. За цей час парламенти обох країн мали ратифікувати урядові угоди.

Андрій КУЧЕРОВ

БЕЗ ВІЙН І ЛЮДСЬКИХ ЖЕРТВ

За твердженням багатьох експертів цей обмін став унікальним випадком у повоєнній Європі, коли дві держави мирно домовилися про зміну власних кордонів. При цьому Нідерланди одержали від Бельгії більшу територію, ніж віддали їй. Остання отримала півострів площею три гектари, а її сусід – шістнадцять. Таке рішення спричинене особливою ситуацією на кордоні в районі, в якому річка Маас протікає між нідерландським Ейсен-Маргратене і бельгійським Везетом. Справа в тому, що внаслідок інженерних робіт, які проводилися на річці протягом двадцяти років, ще до початку 80-их, Маас змінила течію, що зумовило природне утворення кількох нових земель. Так колишній бельгійський острів став півостровом, сполученим із Нідерландами. Натомість нідерландський острів приєднався до Бельгії.

Оскільки обидві держави є членами ЄС та входять у Шенгенську зону, такий стан справ не створював критичних проблем для пересічних мешканців обох країн. Однак дуже ускладнював дії правоохоронців. Ключові проблеми були пов'язані з колишнім бельгійським островом, що має більшу площу. В разі повідомлення про злочин нідерландські правоохоронці не могли туди заходити. Проте, бельгійські поліцейські могли потрапити на цю землю тільки човном і без зброї, оскільки озброєні правоохоронці не мають права їхати на виклик транзитом через територію Нідерландів. «Завдячуючи» такому становищу справ півострів став місцем, де відбувалися злочини, пов'язані з наркотрафіком. Своєрідною точкою кипіння став випадок, коли на одному з новоутворених півостровів знайшли обезголовлене тіло, але поліція через існуючі проблеми тривалий час не могла провести оперативні заходи та почати ефективне розслідування. Саме це підштовхнуло державні органи обох країн вийти з відповідною ініціативою до власних урядів домовитися про обмін новоутвореними територіями. І своєрідну крапку в цій історії поставлено 1 січня 2018 року.

От так примхи природи, або активна господарська діяльність можуть змінити існуючий кордон. А чи можлива така ситуація на вітчизняних кордонах? Адже Україна межує з сімома державами і має найбільшу протяжність кордонів у повоєнній Європі. Необхідно також

констатувати, що на сьогодні не всі ділянки державної межі врегульовані у правовому відношенні. І досі тривають процеси пов'язані як із делімітацією, так і демаркацією українських кордонів. Водночас навіть узгодженість проходження рубежу не дає гарантії, що він таким і залишиться назавжди.

Тож чи готові сусіди України шукати спільну політичну та юридичну платформу для усунення проблемних питань щодо міждержавної межі, як це зробили, наприклад, Бельгія та Нідерланди? Редакція газети звернулася з цим та іншими вузькопрофільними питаннями до провідних фахівців Адміністрації Держприкордонслужби. Сьогодні наші гості – полковник Сергій Вороний, помічник Голови Держприкордонслужби – Голова української делегації у спільних (змішаних) комісіях з перевірки (огляду) лінії державного кордону та Борис

Сергій Вороний

Трегубов – провідний інспектор з демаркації та перевірки державного кордону. Борис Дмитрович, п'ятнадцять років представляв прикордонне відомство у змішаних комісіях. Спираючись на власний досвід, він ділиться спогадами, як проходили ті чи інші переговори.

ЗМІНА КОРДОНІВ – ЛИШЕ ЧЕРЕЗ РЕФЕРЕНДУМ

– Приклад Бельгії та Нідерландів досить показовий з точки зору взаємовідносин між двома країнами, – підкреслює Борис Дмит-

рович. – В українських реаліях такий розвиток подій наразі нездійснений.

Свого часу у сфері експертів жваво обговорювалося питання щодо можливості обміну прикордонними територіями між країнами у разі виникнення ситуації, коли під час перевірки встановлені факти зміни русел прикордонних річок, по яких проходить лінія державного кордону. На жаль, виконання робіт з повернення цих русел до стану визначеному в демаркаційних документах як правило потребує великих матеріальних витрат, а за умови того, що такі зміни відбуваються постійно – іноді просто недоцільно.

Водночас Конституцією України визначено, що будь-які зміни території нашої держави неможливі без проведення всеукраїнського референдуму. Для роз'яснення порядку застосування зазначеної норми Основного Закону з метою забезпечення виконання положень міжнародних договорів навіть були звернення до Конституційного суду. Але ця державна інстанція відмовилася розглядати дану проблематику, пославшись на те, що порядок визначено й інших правових варіантів вітчизняне законодавство не передбачає.

ЗАХІД: СУСІДИ РІЗНІ – ПІДХІД ЄДИНИЙ

– Щоб мати повноцінну картину правового оформлення державного кордону та його перевірки, цю тематику варто розділити на дві частини, – наголошує полковник Сергій Вороний. – Перша – це кордони із західними сусідами: Польщею, Угорщиною, Словаччиною та Румунією. Друга – держави, які утворилися після розпаду СРСР.

Західні кордони демарковані ще в повоєнні роки і сьогодні лише періодично здійснюється спільна перевірка їх проходження. Передусім це контроль правильності встановлення елементів прикордонних знаків на місцевості та усунення проблем, що виникають у силу природних змін у прикордонні, їх обслуговування та розчистка прикордонних просік.

– Розпочати варто з українсько-словацького кордону. Він найменший із існуючих рубежів з сусідніми країнами. Протяжність цієї ділянки трохи менша 98 кілометрів. Починаючи з 1991 року тут пройшло дві спільних перевірок. Наразі триває третя. Жодних проблемних питань у фахівців, які здійснюють цей процес, немає.

Наступний наш сусід – Угорщина. Протяжність спільного кордону складає 136,7

кілометра. Позаторік спільною комісією завершено третю спільну перевірку цієї ділянки, а на початку жовтня минулого року у Чернівцях відбулося 18 засідання Українсько-Угорської Прикордонної Комісії, під час якого було підписано підсумкові документи. Наразі триває процедура підготовки обома сторонами всього напрацьованого пакету до ратифікації. Це суто технічна робота.

2016 року розпочато другий спільний контроль українсько-польського кордону, який має протяжність 542 кілометри. Протягом двох останніх років проведено організаційні та підготовчі заходи для забезпечення ефективної роботи експертів, здійснено оцінку стану утримання державного рубежу, розпочато виконання робіт із очищення прикордонних просік та ремонту знаків. Водночас на сьогодні маємо інформацію про наявні зміни русла річки

Борис Трегубов

Західний Буг, що може призвести до розгляду питання про нове проходження лінії державного кордону на окремих ділянках.

Особливої уваги заслуговує ситуація на кордоні з Румунією. Він має протяжність понад 613 кілометрів. Тут досі триває перша спільна перевірка цього сегменту державного рубежу. Варто додати, що востаннє ця ділянка перевірялася 1975 року, ще за часів СРСР. За цей тривалий час, звичайно, накопичилися деякі питання, які необхідно буде вирішувати спільній комісії. Насамперед це стосується річкової ділянки,

яка, до речі, займає трохи менше половини загальної протяжності кордону з Румунією. За минулі кілька десятиріччів, у результаті природних змін, а також завдячуючи активній людській діяльності, існують зміни, які виникли на річках Тиса, Прут та Сучава.

Важливість спільної роботи з перевірки проходження лінії державного кордону підкреслив Голова Державної прикордонної служби генерал-лейтенант Петро Цигикал під час нещодавньої зустрічі зі своїм румунським колегою. Як Головний Прикордонний Уповноважений, керівник звернувся до Генерального інспектора Прикордонної поліції Румунії Іоана Буди з проханням посприяти у прискоренні формування румунської делегації, яка входить до складу Спільної комісії, що має продовжити розпочату 2004 року роботу з перевірки проходження лінії кордону.

КОРДОН ІЗ БІЛОРУССІЮ: ДЕМАРКАЦІЯ БЕЗ ЗВОЛКАНЬ

– Із нашими північними сусідами – білорусами – процес демаркації спільного кордону розпочався у вересні 2013 року. Цьому передувала делімітація, яка закінчилася 1997 року, – згадує початок спільної роботи Борис Трегубов. – Спільна з Білоруссю ділянка кордону має протяжність 1084,2 кілометра. Третину з неї складає річкова ділянка. Відповідно до планів, передбачається встановлення 3 тисячі 357 прикордонних знаків. На сьогодні на місцевості позначено 404 км лінії кордону, а також визначено 977 місць встановлення прикордонних знаків.

– Необхідно сказати, що білоруська сторона повністю виконує спільний план дій. Сусідами вже встановлено 814 прикордонних знаків і 79 прикордонних стовпів, які знаходяться на ділянках Луцького та Чернігівського прикордонних загонів, – продовжує розмову полковник Вороний.

У другому півріччі 2017-го року активізувала свою роботу і українська Сторона. Так, наприкінці минулого року фахівці Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру виконали роботи із позначення державного кордону в районі його перетинання нафтопроводом «Дружба», що сприятиме виконанню робіт з його обслуговування.

Треба відзначити що після підписання в липні 2017 року Президентом України відповідного Указу та оновлення складу української делегації активізувалася робота Спільної демаркаційної комісії. Тільки протягом вересня – грудня відбулося два засідання, на яких було підбито підсумки роботи за 2017-й рік та сплановано роботу на 2018-й рік, а також проведено дві зустрічі Спільної демаркаційної робочої групи, під час яких на місцевості уточнено Графічний план розстановки прикордонних знаків.

Загалом українсько-білоруська комісія провела 14 засідань і 19 зустрічей робочих груп. Крім того, було проведено два раунди консультацій та одне засідання щодо позначення точки стику державних кордонів України, Білорусі та Польщі. Для когось може здатися, що кількість подібних зустрічей не варта окремої уваги, але це підкреслює бажання обох сторін якомога швидше та якісно виконати чималий пласт завдань.

– Ще однією особливістю демаркаційного процесу з Білоруссю є той факт, що Європейський Союз готовий надати допомогу в проведенні демаркації цієї ділянки. Відповідну проєкту пропозицію свого часу було опрацьовано Міністерством закордонних справ України за участю Адміністрації Держприкордонслужби, погоджено Прикордонним комітетом Республіки Білорусь та в перспективі має реалізувати

в рамках програми «Східне партнерство». Європейська Комісія вже позитивно розглянула пропозиції України й Республіки Білорусь, і на сьогодні ми чекаємо прийняття остаточного рішення та затвердження бюджету проєкту.

МОЛДОВСЬКИЙ СЕГМЕНТ: НА «ФІНІШНІЙ ПРЯМІЙ»

– Кордон з Молдовою, як із колишньою республікою СРСР, почав оформлюватися у правовому відношенні одним із перших. Процес демаркації розпочався майже 16 років тому. За цей час на місцевості винесено практично всю лінію кордону. Незважаючи на деякі скептичні оцінки щодо кордону з невизнаним Придністров'ям, обидві держави впоралися з цією проблемою – каже Борис Трегубов.

– Варто зауважити, що молдовський сегмент українського кордону другий за протяжністю для нашої країни і має загальну довжину 1222 кілометри, – продовжує полковник Воро-

висот прикордонних знаків і протоколів прикордонних знаків. Це копітка, але вельми необхідна робота. Сподіваємося, що своєрідний фініш багаторічного процесу оформлення кордону з Молдовою вже не за горами.

РОСІЯ СПРОМОГЛАСЯ ЛИШЕ НА ОДИН ЗНАК

– 28 січня виповнюється 15 років з того дня, коли було підписано Договір про державний кордон між Україною та Російською Федерацією. 23 квітня 2004 року його одночасно ратифікували парламенти обох країн, – зауважує Сергій Вороний. – Цей документ, до речі, дійсний і по сьогодні. Також не втратила своєї чинності і Угода між Україною і Російською Федерацією про демаркацію українсько-російського державного кордону. Цей документ підписано та ратифіковано 2010 року.

Делімітацію кордону між двома країнами завершено 2003 року. В цьому сенсі необхідною

ний. – І на сьогодні тут вже встановлено 4198 прикордонних знаків. У планах на цей рік, – встановлення останніх 17 прикордонних знаків (три з них – українською стороною) та винести на місцевості 3,2 км лінії державного кордону.

Щоб зрозуміти обсяг виконаної за ці 16 років роботи, необхідно зазначити, що за цей період проведено 60 засідань Спільної демаркаційної комісії, 5 раундів переговорів по підготовці проєкту Договору про режим державного кордону та 35 зустрічей Спільної робочої групи.

Водночас остаточну крапку в процесі демаркації українсько-молдовського кордону буде поставлено після впорядкування питання прав власності та умов експлуатації Дністровської ГЕС-2. У цьому аспекті варто згадати Дорожню карту українсько-молдовської співпраці на 2018-й рік, підписану прем'єр-міністрами України і Республіки Молдова в Кишиневі 6 жовтня минулого року. Одним із пріоритетних напрямків у цьому документі визначено «пакетне» вирішення питань, пов'язаних із взаємним визнанням прав власності України й Молдови на об'єкти, розташовані на їх територіях, договірно-правове врегулювання умов експлуатації Дністровської ГЕС-2 та демаркацію державного кордону в районі цієї споруди та населеного пункту Джурджулешти.

Що ж стосується спільної демаркаційної комісії, то цього року буде продовжено роботу з підготовки та узгодження підсумкових демаркаційних документів, що включає протокол-опис, альбом демаркаційних карт, каталог координат і

зазначити, що мова йде лише про сухопутну ділянку, адже морські кордони були винесені за рамки цього процесу відповідно до статті 5 Договору про державний кордон між Україною та Російською Федерацією. Розмова про морський сегмент кордону окрема.

Утім, процес демаркації сухопутної ділянки кордону з Росією, який має протяжність 1974,04 км, розпочато у грудні 2010 року. Документами передбачено встановлення 6 тисяч 490 прикордонних знаків. Протягом трьох років відбулося 18 засідань Спільної українсько-російської демаркаційної комісії, останнє з яких – у грудні 2013 року.

Під час польових робіт, проведених ще до 2014 року, на ділянці Чернігівського, Сумського та Харківського прикордонних загонів на місцевість винесено 447 км лінії кордону, визначено 1330 місць встановлення прикордонних знаків.

Проте на сьогодні російська сторона спромоглася встановити лише один прикордонний знак, неподалік пункту пропуску «Сеньківка», що на Чернігівщині, на місці стику кордонів України, Білорусі та Росії. Натомість ми вже встановили 235 прикордонних знаків на спільній з Росією межі.

Після початку бойових дій на Сході держави, було прийнято декілька політичних рішень, які в тому числі стосуються російського сегменту кордону: це рішення Ради Національної безпеки і оборони «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності», введене в дію Указом Президента України

від 24 вересня 2014 року, розпорядження Кабінету Міністрів від 14 травня 2015 року № 443-р «Про позначення українсько-російського державного кордону на місцевості» та від 28 грудня 2016 року № 1060-р «Про внесення змін до розпорядження КМУ від 14.05.2015 № 439».

Відповідно, з травня 2015-го року Україна розпочала роботи з позначення державного кордону на місцевості в односторонньому порядку. Але, на жаль, з 2016 року Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру ці роботи не здійснювала.

Водночас Держприкордонслужба України в межах своєї компетенції готова забезпечити дотримання режиму державного кордону, безпеку фахівців під час виконання ними демаркаційних робіт і передати 1400 залізобетонних прикордонних стовпів для їх встановлення на визначених місцях.

МОСКВА НЕ БАЧИЛА КОРДОНУ У КЕРЧЕНСЬКІЙ ПРОТОЦІ

– Перемовини з Росією щодо розмежування Керченської протоки тривають вже понад двадцять років, починаючи з 1996 року, – говорить Борис Трегубов. – Проходили вони під керівництвом Міністерства закордонних справ і всього було проведено 36 раундів. Я брав участь у цих переговорах як представник прикордонного відомства і добре знаю позицію нашої держави та наголоси, які ставили під час офіційних зустрічей росіяни.

Київ пропонував визнати міжреспубліканський кордон між Україною та Росією як державний та відповідним чином позначити його в Керченській протоці. Натомість офіційна Москва наполягала на тому, що адміністративний морський кордон між союзними республіками у цьому районі не встановлювався, тому і визначати його не потрібно.

На 32-ому засіданні росіяни запропонували три варіанти поділу Керченської протоки, але для української делегації вони не були прийнятні, адже жодне з рішень не передбачало встановлення державного кордону.

Залишається додати, що останнє 36 засідання з цієї тематики пройшло в Києві 2 – 3 березня 2011 року.

Можна багато міркувати про те, чим було обумовлено поведінку російської сторони на перемовинах з делімітації Чорного, Азовського морів і Керченської протоки, але події трьох останніх років не залишають сумнівів, що це була продумана, а не випадкова офіційна позиція. ■

Від автора. Коли матеріал готувався до друку у інформаційному просторі з'явилася чергова «дружня» пропозиція з Москви. Як повідомляє російська державна інформагенція «РИА Новості», депутат Державної думи Росії Костянтин Затулін, який є членом владної фракції «Єдина Росія», запропонував денонсувати Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Росією і Україною в тій частині, де країни визнають територіальні кордони одна одної. Цей депутат вважає, що договір «односторонньо вигідний» Україні. «Бо, не обумовлюючи механізмів партнерства, співпраці і дружби, в другій статті договору ми визнаємо територіальні межі України, а вони, відповідно, наші – на момент підписання та ратифікації цього документа. Тобто йдеться про те, що, підписавши цей договір, Росія 1997-го, а потім під час ратифікації 1999 року підтвердила, що вона вважає, скажімо, Крим і Севастополь частиною території України», – зазначає Затулін.

Додаткові коментарі, як то кажуть, зайві...

■ нотатки з «нуля»

Наша творча група під їжджала до «Станично-Луганського». Навіть у кореспондентів, які не перший рік їздять дорогами війни, місцеві апокаліптичні пейзажі викликали неприсмілі відчуття. Викошений «градами» ліс, зруйновані страшними фугасними хвилями важких снарядів ствольної артилерії та мінометів будівлі, дорожні знаки й паркани, неначе сито посічені нерівними дірками від куль та осколків з ледь поіржавілими краями... Сонячний ранок і безхмарне небо здається протестують проти відлуння запеклих боїв, які точилися тут.

Володимир ПАТОЛА,
фото автора

Проте життя триває. Постійного пильного нагляду вимагає непрості і смертельно-небезпечна ділянка зеленого кордону, охорона та оборона якої у цих місцях уже не раз брала свою страшну криваву плату за незалежність і суверенітет України – життя патріотів.

Відділ прикордонної служби «Станиця-Луганська-1» охороняє ділянку кордону з РФ протяжністю 39 кілометрів. З лютого 2015 року в пунктах пропуску на ділянці, де несли службу вартові рубежів, відповідно до офіційних документів не можна перетинати державний кордон. Уряд змушений був прийняти таке рішення через бойові зіткнення і постійну небезпеку для людей. Натомість тепер тут діє пункт контролю в'їзду-виїзду – єдиний на Луганщині – де мають можливість потрапити з невідконтрольної території на контрольовану та у зворотному напрямку громадяни України, які з тих чи інших причин не можуть повністю покинути ареал розгулу терористів. Отож, ми прямуємо на КПВВ.

Своєрідну «екскурсію» проводить начальник відділу майор Сергій Кісілевич.

– КПВВ знаходиться в населеному пункті Станично-Луганське. Він пішохідний. Якщо

Оманлива тиша Стани

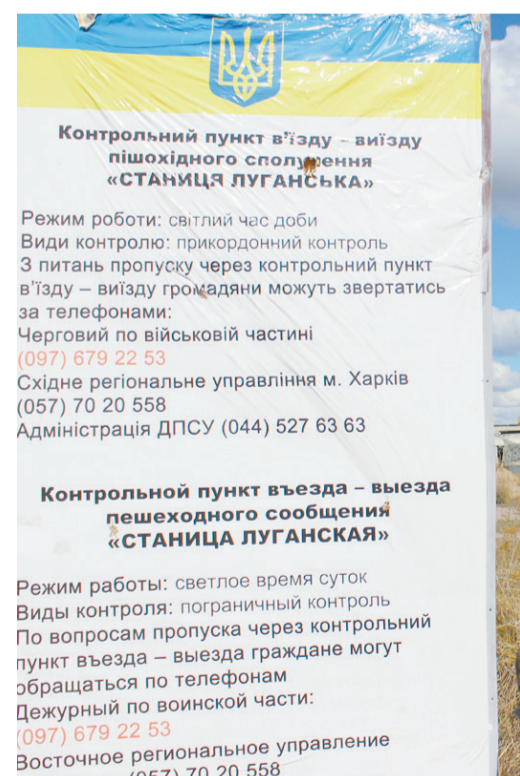
в Донецькій області таких контрольних пунктів декілька, то на Луганщині наш – єдиний. Графік роботи з 08.00 до 18.30. Зараз шляхом збільшення кількості робочих місць досягнуто пропускну спроможності від 5,5 до 7,5 тисячі

людей. Це заявлені можливості відповідно до вимог керівних документів. Однак реально, якщо проводиться ідентифікація в Ощадбанку чи коли видають пенсію – за добу проходять до 10 тисяч людей. Переважно це особи похилого віку. Молоді порівняно небагато. Значна частина прямує, щоби скупитися на підконтрольній Україні території. До Луганська звідси лише 15 кілометрів.

Ми рухаємося повнолюдними коридорами, обмеженими високою огорожею, часто – звичайною сіткою. Уже звичні таблички яскраво-червоного кольору з черепом, кістками та відповідними написами промовисто свідчать, що такий підхід обумовлений вимогами не лише режиму, але, передусім, – безпеки.

Попри копітку і смертельно-небезпечну роботу саперів Збройних Сил України там, де були городи й подвір'я місцевих мешканців, розмірено ще не все. І хто власне може дати гарантію, що навіть після найбільш пильного огляду в землі не залишилося небезпечного тротилу та металу, які падають непоміченими в загальній метушні бою і потім десятиліттями виорюються поганим «урожаєм» після кожної війни?

Торік сам КПВВ практично не обстрілювали. Сергій Вячеславович розповідає, що проросійські бойовики здебільшого ведуть вогонь по позиціях справа і зліва, де тримають оборону воїни Збройних Сил. Крайній обстріл власне контрольного пункту відбувся 12 грудня 2016 року. Терористи вели вогонь вночі. Тоді отримав поранення наш військовослужбовець. Куля залетіла під каску, коли прикордонник

зістрибував у траншею, та завдала поранення в голову, але, очевидно, була випущена здалеку і не мала повної сили. Воїн одужав, був нагороджений, повернувся в стрій і зараз продовжує службу.

Головна проблема роботи контрольного пункту у тому, що дуже багато людей

иці

на невідконтрольній території. Однак поряд з такими правопорушеннями мали місце і серйозніші, наприклад затримання осіб, причетних до діяльності незаконних збройних формувань. Останнє відбулося близько трьох місяців тому. Спрацювали наші розвідники. Бойовик був п'яним. Мав при собі «увольнительною» ЛНР і воєнний білет псевдореспубліки.

– А тут у нас знаходиться фіскальна служба, продовжує майор Кісілевич. – Зараз збільшено кількість робочих місць до 20. 10 із них на вхід і 10 – на вихід. За необхідності розгортаються мобільні робочі місця і їхня кількість збільшується до 14–15 на напрямок. На контролі черг стоять представники поліції, а саме: батальйону «Луганськ – 1». Прикордонники стежать за режимом. Праворуч-ліворуч нещодавно проводилося розмінування. За Мінськими домовленостями проросійські бойовики мають відійти до пам'ятника князю Ігорю більш ніж за один кілометр вглиб невідконтрольної території. Фактично ж, усе що зараз перед нами, – це не наші позиції. Ось ця гора – показує офіцер – то вже «сепари».

Ми виходимо перед КПВВ і прямуємо коридором до армійських позицій. Бетонні блоки і все, що може зберігати якісь сліди, зі сторони бойовиків вкриті вибоїнами минулих влучань крупнокаліберних кулеметів. Дрібніші пошкодження уже навіть не привертають уваги – настільки їх багато.

– Яка, запитуємо, дистанція від крайньої точки КПВВ до позицій сепаратистів?

– Ось, зараз подивимося на їхні позиції. За Мінськими домовленостями наші хлопці зі Збройних Сил мають відійти до самого КПВВ, а сепаратисти – до пам'ятника князю Ігорю. Але зараз, фактично, сіра зона між нашими і їхніми позиціями – метрів 300, – відповідає Сергій В'ячеславович.

Дійсно, бетонні блоки за «нулем» та вогневі позиції проросійських бойовиків на узвишші за мостом добре проглядаються неозброєним оком. Чудово розуміємо, що і їм усе видно як на долоні. Знявши декілька кадрів, повертаємося назад і продовжуємо розмову.

Служба вартових рубежу тут не проста і виснажлива. Чоловіки працюють майже без вихідних. Заступають день у день. Якщо в інспектора, котрий здійснює перевірку документів, випадає один вихідний на два тижні – це вже дуже добре. Тим, хто заступає у наряд «контроль за режимом», трішки легше. Вони принаймні одну добу на тиждень відпочивають. Дати більше часу на відновлення сил не вдається. Тон, яким розповідає про це керівник підрозділу, видає, що це питання для нього давнє і наболіле.

Причини такої завантаженості особового складу стають зрозумілими, коли ми починаємо спілкуватися з людьми, що перетинають межу. Уже немолодий чоловік Валентин розповідає: він змушений перетинати лінію розмежування приблизно раз у місяць. Роботу українських прикордонників оцінює дуже схвально. Висловлює подяку за те, що стало істотно кращим ставлення до простих людей, які опинилися заручниками ситуації.

Створені належні умови. Коли холодно – завжди можна попити гарячого чаю, у спеку – води. Постійно чергують лікарі. Нерідко, особливо для стариків, це не просто можливість підтримати здоров'я, а й шанс урятувати життя. Проте найбільшу увагу пан Валентин звертає на людяне ставлення українських вартових рубежу і на те, що вони роблять свою роботу швидко й компетентно.

У середньому перетин лінії розмежування з урахуванням проходження процедур на підконтрольній Україні території та подолання перешкод, створених противником, займає близько п'яти годин. Для цивільної людини провести стільки часу на ногах і, переважно, на відкритому повітрі – серйозне навантаження. Якщо змінити графік служби нарядів і дати хлопцям більше вихідних – мандрівники

перетинатимуть лінію ще довше. Тож, аби не загострювати ще більше їхні і так непрості життєві обставини, українські «зелені кашкети» фактично жертвують своїм власним відпочинком.

– Зате з харчуванням, формою одягу та іншим забезпеченням усе чудово, – підкреслює Сергій В'ячеславович. – Постачання своєчасне і на належному рівні. Кухня на відділі. Їжу привозять просто на КПВВ. Усе робиться для того, щоби бійці встигали поміж інтенсивною службою нормально пообідати. Багато хлопців зараз прибули з Києва та Одеси. Гарні спеціалісти, хороший контингент і в даних умовах просто безцінне посилення. Місцеве населення ставиться до нас добре. Всі допомагають, чим можуть: районна адміністрація, лісове господарство, водоканал, інші служби коли треба. І дошки дадуть, і фарбу, і в інших нехитрих буденних запитах не відмовляють. З боку незаконних збройних формувань пропуск закривається навіть дещо раніше, ніж у нас, тож у сірій зоні люди на ніч не залишаються.

Спілкування з хлопцями, зокрема і зі знайомими за попередніми місяцями служби, також проходило спокійно і стримано. Військові в принципі не схильні скаржитися на життя. Найчастіше ми чули висловлювання на кшталт «Зараз усе це по-Божому. Порівняно спокійно і безпечно. А з іншим упоратися можна».

Нашу увагу привернули білі всюдиходи ОБСЄ. Вони саме від'їжджали після інспекції

чи інших справ. Яюсь, по-недоброму, на мить озвалося серце. Не те, щоб ми особливо вірили у прикмети, але хлопці давно помітили, що після від'їзду представників ОБСЄ, а особливо, якщо вони прибували одночасно з росіянами ще діючого тоді ЦСКК, вірогідність ворожої активності сильно зростала...

Уже в дорозі нас наздогнала трагічна звістка. Зупинилися серця двох вірних синів України. На ділянці відділу «Станція Луганська-1» під час патрулювання внаслідок підриву ворожого вибухового пристрою загинули старший прапорщик Дмитро Деде і старшина Сергій Гувір.

Війна триває. Кожного дня на ділянку відповідальності в районі Станично-Луганського виходять у смертельно-небезпечний патруль наряди. Кожного дня на КПВВ вартові рубежів здійснюють пропуск тисяч громадян, що перетинають лінію розмежування. У постійній готовності перейти від звичного контролю за режимом чи перевірки документів до блискавичного вогневого контакту з підступним не передбачуваним і не прогнозова-

ним ворогом, від якого будь-якої миті можна чекати чого завгодно. Утім, попри нервові напруження, фізичну, психічну і моральну перевтому, компетентні професіонали й мужні воїни – наші вартові рубежів зуміли зберегти головне: розуміння, співчуття і людяність. І саме це, передусім, відрізняє українського військового від противника з іншої сторони «нульової» лінії. ■

перетинають лінію розмежування. Офіцер вважає, що ситуацію могло б полегшити відкриття «Золотого» або якогось іншого КПВВ. Основні, найбільш масові показники оперативно-службової діяльності формує виявлення свідочств про народження та інших псевдодокументів, виданих нелегітимними інституціями

■ до 100-річчя бою під Крутами

Ген української нескореності

*Така вже воля
Всевишнього, що ледь не
кожна сторінка історії
України окроплена
кров'ю борців за її волю.
Проте з-поміж безлічі
прикладів доблесті та
звитяги українських воїнів
особливе місце належить
бою під Крутами. 100
років тому ця невеличка
залізнична станція між
Ніжином та Бахмачем
стала уособленням двох
споконвічних проблем
нашого народу: боротьби
за свою державність
та роз'єднаності й
недалекглядності
національних лідерів.*

Андрій ГЕРАСИМКІВ

ВІДЛУННЯ ЖОВТНЕВОГО ПЕРЕВОРОТУ

Наприкінці 1917-го сталося, здавалося б, неможливе: наче картковий будинок розпалася така міцна й грізна Російська імперія. До влади прийшли більшовики, які практично одразу проголосили «Декларацію прав народів Росії», що гарантувала усім народностям можливість вільного самовизначення аж до відокремлення й утворення самостійних держав.

Таким розвитком подій негайно скористалася українська інтелігенція. Центральна Рада (до цього представницький орган українських політичних, громадських, культурних та професійних організацій) проголосила свій Третій універсал, яким було утворено Українську Народну Республіку зі столицею в Києві. Проте навіть після цього нове державне утворення формально залишалося федеральною складовою Росії. Більше того, заграючи з більшовиками, Центральна Рада серед іншого скасувала право приватної власності на землю і встановила державний контроль над виробництвом.

Натомість молодий український уряд на чолі з Володимиром Винниченком був лише щедрий на обіцянки ошасливити народ всілякими благами. А ось створення власної армії у ці популістичні лозунги чомусь не вписувалося. Затятий противник «українського милітаризму» Володимир Винниченко переконував: «Україні нема пощо творити свою армію, бо вона нікого поневолювати не хоче, їй треба тепер закінчити війну й уладнати разом із працюючими російськими класами нове життя у спільній державі Росії... Не треба в дану історичну хвилину відокремлювати долі України від долі Росії».

Проте відкрита демонстрація українцями прагнення до навіть «урізаного» суверенітету викликала гостре невдоволення у Петрограді. 4 (17) грудня 1917 року Володимир Ленін і Лев Троцький підписали маніфест із вимогами до українського уряду про безумовну та всебічну підтримку більшовиків в Україні. На відповідь давалося 48 годин. У разі відмови Рада народних комісарів попереджала, що вважатиме Центральну Раду в стані відкритої війни проти радянської влади. Проте виконати ці вимоги по суті означало виступити в Громадянській війні на боці «совєтів». Звичайно, більшовики отримали негативну відповідь. А вже 9 (22) грудня 1917 року загопи під командуванням

«червоного» комісара українського походження Володимира Антонова-Овсієнка вступили до Харкова, обеззброїли гарнізон УНР, який доволі в'яло оборонявся, і перетворили місто на свій «форпост». За два дні Всеукраїнський з'їзд Рад у Харкові проголосив Україну радянською республікою, а ще за шість днів Радянська Українська Народна Республіка оголосила війну Українській Народній Республіці. Таким чином існування в Україні двох центрів влади – київського і харківського – давало змогу Уряду Радянської Росії формально залишатися осторонь війни, представивши їй внутрішній конфлікт. Як бачите, минуло майже століття, а російські методи «дипломатії» практично не змінилися.

ПАЦИФІСТИЧНЕ ПОЛІТИКАНСТВО

Тим часом із майже трьохсоттисячного війська, прихильного до Центральної Ради ще влітку 1917, до січня 1918 залишилося лише близько 15 тисяч вояків, розпорочених по всій країні. Виникає логічне запитання, а де ж ділися усі інші частини? Виявляється, їх просто вже не існувало. Попри втому та виснаження фронтами Першої світової, українське воїнство було готовим стати на захист молодій державі. А натомість вони відчували, що нікому не потрібні. Ба більше, – урядовці постійно запевняли їх розходитися по домівках. Згодом гетьман Павло Скоропадський згадавав у своїх мемуарах: «Частини в більшості випадків жили в огидних умовах, у сильну зиму хурделицю вони знаходилися у неопалюваних вагонах. Як я не клопотав, але абсолютно нічого не міг добитися від Києва. Мені це навіть здалося підозрілим: чи не бажає секретаріат, спостерігаючи за моїми успіхами, добитися того, аби в мене корпус в таких умовах почав бешкетувати?».

Головною передумовою такої ситуації дослідники схильні вважати панічні побоювання верхівки Центральної Ради щодо появи в середовищі військових харизматичного лідера, який впровадить воєнну диктатуру. Про це красномовно свідчить той факт, що на момент бою під Крутами такі популярні серед воїнства полководці, як: командувач Київського Військового Округу підполковник Віктор Павленко, командувач усіма частинами УНР на Правобережжі генерал Павло Скоропадський і генеральний секретар УНР з військових справ Симон Петлюра були просто відсторонені з посади.

Натомість генеральний секретар Володимир Винниченко і новий секретар з військових

*Співвідношення сил було разючим. 6-тисячній армії
більшовиків, що складалася з добре озброєних
червоногвардійців і балтійських матросів, які мали у своєму
розпорядженні ще й артилерію та бронепоезд, протистояло
близько 400 юнкерів (курсантів), 120 необстріляних
студентів і 20 старшин (офіцерів). На озброєнні вони мали
лише гвинтівки, 16 кулеметів і саморобний бронепоезд –
гармату на залізничній платформі. Втім, зранку 16 (29)
січня 1918 року юнаки прийняли бій. Окопи українських
захисників тягнулися обабіч залізничного насипу на 3–4
кілометри, у той час як війська Муравйова вели наступ
фронтом у понад 5 кілометрів.*

справ Микола Порш (абсолютно цивільна людина) далі сповідували ідеї пацифізму. Спершу Центральна Рада видала Закон «Про відстрочення призову на військову службу і відкомандування з неї громадян Української Республіки». Потім був Закон «Про утворення Комітету по демобілізації армії». І нарешті 16 (29) січня 1918 року, тобто у день, коли під Крутами гинули юнаки, Центральна Рада ухвалила Закон «Про утворення українського народного війська (народної міліції)», за яким українська армія мала бути сформована наново, за принципом народного ополчення!..

У цьому контексті також доволі цікавим є спостереження одного з відомих українських воєначальників генерал-хорунжого Всеволода Петріва, яке він зробив на станції «Київ-2» напередодні оборони столиці УНР від «червоних». Агітатори з числа залізничників виступали перед бійцями, прагнучи перетягти їх на бік більшовиків. «Ведуться гарячі спори, але, при повній майже згоді гайдамаків з соціальними твердженнями робітників майстерень, – зауважує Всеволод Петрів, – існує глибоке розходження в національному питанні: ... ні один з агітаторів не володіє хоч таким українською мовою, не визначає зовсім самого навіть існування українського народу, вважаючи ту боротьбу, якої гомін, тахтавання скорострільів, вибухи гармат та тріск пострілів, що долітає з міста, лише боротьбою «буржуазної Центральної Ради з революційним пролетаріатом». (Шановні читачі, вам це нічого не нагадує? – Авт.).

ЧЕСТЬ НАЦІЇ

Така безглузда політика керівництва УНР призвела до того, що у час крайньої необхідності Київ не було кому захищати. Хоча тоді у столиці нараховувалося до 20 тис. військ, проте більша частина з них просто оголосила нейтралітет чи розформувалася. Опорою української держави стали загони Вільного козацтва П. Скоропадського, Гайдамацький кіш С. Петлюри, Галицький курінь УСС Є. Коновальця, полк під командуванням В. Петріва та декілька нечисленних частин на підступах до Києва.

І тут ген української нескореності, як і згодом через 95 років під час Революції Гідності, пробудився у молоді. 5 (18) січня 1918 року студенти Київського університету св. Володимира (нині НУ ім. Т. Шевченка) і Українського народного університету оголосили про добровільний набір до студентського куреня Січових Стрільців, про що з'явилося оголошення у всіх київських газетах.

«Звернення до українського студентства» (газета «Нова Рада» від 11 (24) січня 1918 р.): «Прийшов грізний час для нашої Батьківщини. Як чорна гайворонь, обсіла нашу Україну російсько-більшевицька грабіжницька орда, котра майже щодня робила у нас нові захвати, і Україна, одрізана звідусіль, може врешті опинитися в дуже скрутному стані. В цей час Українська фракція центру Університету св. Володимира кличе студентів-українців усіх вищих шкіл негайно прийти на підмогу своєму краю і народові, одностайно ставши під прапор борців за волю України проти нападників, які

хочуть придушити все, що здобуто нами дорогою, тяжкою героїчною працею... Сміливо ж, дорогі товариші, довбаймо нашу скелю і йдімо віддати, може, останню послугу тій великій будові, яку ми ж самі будували – Українській державі!..».

До куреня записалося понад 200 юнаків. Їх зібрали у казармах Костянтинівського військового училища на Печерську, де студенти і гімназисти пройшли початкову військову підготовку. 14 (27) січня перша сотня Студентського куреня під командою старшини Андрія Омельченка (студента Українського народного університету) прибула до Крут – залізничної станції поблизу Ніжина. Саме туди відступив український гарнізон у складі чотирьох сотень 1-ої Київської юнацької (юнкерської) школи ім. Б. Хмельницького під командуванням сотника Аверкія Гончаренка.

Днем раніше від цього гарнізону надійшло повідомлення, що до Бахмача наближається 6-тисячна більшовицька армія під проводом Михайла Муравйова, а у самому Бахмачі у будь-який час можуть повстати ще 2 000 робітників, тому захисникам негайно потрібна допомога. Її міг би надати тисячний загін Симона Петлюри, що на той час знаходився неподалік, але отримавши звістку про повстання на заводі «Арсенал» він вирушив на Київ.

Згодом сотник Гончаренко пригадавав: «У ніч з 26 на 27 січня я мав розмову по прямому дроту з Муравйовим. Його вимога у формі наказу звучала так: «Приготуйтеся к зустрічі з победоносної Красної армії, приготуйте обід. Заблудження юнкерів прощаю, а офіцерів все равно расстреляю». Я відповів, що до зустрічі все готове».

Співвідношення сил було разючим. 6-тисячній армії більшовиків, що складалася з добре озброєних червоногвардійців і балтійських матросів, які мали у своєму розпорядженні ще й артилерію та бронепоезд, протистояло близько 400 юнкерів (курсантів), 120 необстріляних студентів і 20 старшин (офіцерів). На озброєнні вони мали лише гвинтівки, 16 кулеметів і саморобний бронепоезд – гармату на залізничній платформі. Втім, зранку 16 (29) січня 1918 року юнаки прийняли бій. Окопи українських захисників тягнулися обабіч залізничного насипу на 3–4 кілометри, у той час як війська Муравйова вели наступ фронтом у понад 5 кілометрів.

Спершу оборонцям Крут вдавалося відбити кілька атак ворога, але згодом гарматна батарея «червоних» пристрілялася до українських позицій. Під вечір виникла реальна загроза оточення, до того ж у наших хлопців почали закінчуватися набої. Відтак Аверкія

Гончаренко віддав наказ забрати вбитих і поранених та відступати до ешелону, котрий чекав у кількох кілометрах від станції. Зруйнувавши за собою залізничну колію, вони відправилися до Києва і на станції Бобрик з'єдналися з Гайдамацьким кошем під командуванням Симона Петлюри.

Загальні втрати українського війська разом із пораненими, полоненими і зниклими безвісти склали до 250 вояків і 10 старшин. Визначити втрати «червоних» точно не можна, оскільки більшовики такої статистики не вели. Але вони, без сумніву, були значними. «Прибігли з Ніжина, зайнятого червоноармійцями, два гімназисти і передали, що на Крутах у вчорашнім бою залишилися до 300 забитих більшовиків», – згадував учасник бою, курсант Михайло Михайлик.

Особливо трагічності бою під Крутами надала одна обставина: чота (взвод) студентської сотні, відступаючи у сутінках, заблукала і потрапила у полон. 27 студентів і гімназистів були жорстоко закатовані, а потім розстріляні. Саме цих героїв перепоховали на Аскольдовій могилі у Києві 19 березня 1918 року. До жалобної процесії приєдналися тисячі містян і сам Голова Центральної Ради УНР Михайло Грушевський.

РОБИМО ВИСНОВКИ

Багато скептиків стосовно бою під Крутами ставлять питання: «А чи доцільними взагалі були ці жертви, адже і так було зрозуміло, що хлопці просто не встоять?». Але насправді зі стратегічної точки зору крутянці отримали переконливу перемогу. Вони виконали своє завдання. Наступ ворога було зупинено і здійснено організований відступ. Більшовицькі нападники втратили боєздатність на чотири дні. Вони мусили підтягнути нові сили, відремонтувати підірвані мости та залізничні колії, і лише після цього продовжувати свій наступ на Київ. Та й то: не так залізничним шляхом, як на реквізованих селянських возах, запряжених кіньми. І саме ця затримка ворога дала змогу українській делегації укласти Брест-Литовський мирний договір, який врятував молоду українську державність.

Але є й інший бік подвигу Героїв Крут. Він водночас є ще й символом невмілого стратегічного планування та популізму державних мужів України. Тому нині нам слід зробити висновки, чому невідгодувані студенти віддавали за свою країну найдорожче – своє життя. У той час ті, хто був зобов'язаний боронити країну, насамперед політики, маючи значно більше можливостей, ніж прості студенти, не виконали свій обов'язок перед Вітчизною. ■

■ державність

Предтеча незалежності

22 січня минуло сто років з дня ухвалення історичного державно-правового акту – Четвертого універсалу Української Центральної Ради, яким 1918 року було проголошено повну державну незалежність Української Народної Республіки.

Клим ВАСИЛЬСВ

Прийнятий Універсал проголосив самостійність і незалежність УНР як вільної суверенної держави українського народу і заявив про її прагнення до мирного співіснування з сусідніми країнами. Він підтвердив повноваження влади УНР до моменту скликання Українських установчих зборів і перетворив Генеральний Секретаріат у Раду народних міністрів та доручив їй продовжувати переговори з Росією, Німеччиною та Австро-Угорщиною й укласти з ними мирний договір. Універсал закликав уряд та громадян УНР дати відсіч більшовикам і одночасно оголосив про цілковитий розпуск постійної армії та організації замість неї народної міліції.

Документом призначалися перевибори місцевих органів влади, а Рада народних міністрів негайно зобов'язувалася приступити до відновлення промисловості, з введенням її на виробництво мирної продукції.

Було оголошено про державний контроль над банками, найважливішими галузями торгівлі, експортом-імпортом та ціноутворенням, із встановленням монополії на найбільш прибуткову продукцію. Підтверджувалися всі демократичні свободи, раніше оголошені в III-му Універсалі, де наголошувалося на право всіх націй УНР на національну автономію. Питання про федеративний зв'язок з республіками колишньої Російської імперії залишалося на розгляд Українських Установчих Зборів. Універсал офіційно проголосили в останній редакції на засіданні Малої Ради.

Свої основоположні документи тодішня Центральна Рада проголошувала у вигляді «універсалів», ніби демонструючи наступність української державності від козаків. Перший такий акт проголосив, що українці є й будуть господарями на своїй землі. Але не було вказано, де ця земля і в яких межах. Другий універсал – перша перемога, коли Федеративна Російська Республіка, до складу якої входили українські землі, визнала крайовий уряд. Наступний документ проголосив власне Українську Народну Республіку. Бо до того часу це були просто території, заселені українцями. Четвертий універсал відкинув статус автономії та проголосив повну державну незалежність. Так уперше в українській історії офіційно й легітимно було створено й проголошено державу.

...Після узгодження тексту його почали розглядати в раді 9 січня за старим стилем (22-го за новим). Сесія, яка затвердила Універсал, почалася вранці, потім оголосили перерву, яка затягнулася допізна. Узгоджу-

вали остаточний текст документа. У залі чекала публіка, яка влаштувала овації членам Центральної Ради, коли вони увійшли. Грушевський сказав вступне слово і почалося голосування.

Ухвалювала Універсал Мала Рада, що працювала між сесіями. Вона мала ті ж повноваження, що й Центральна Рада. Для скликання основного складу ради потрібно було більше часу й підготовки. Через наступ російських військ на Київ чекати не можна було. Голосування відбувалося урочисто. Секретар називав прізвище депутата, той вставав і казав «за» або «проти». Наступного дня текст Четвертого Універсалу опублікували газети. Його розповсюджували на спеціальних аркушах-плакатах. Один примірник обов'язково мусив бути в усіх державних установах і навчальних закладах. Урочисте проголошення Універсалу відбулося на Софійській площі в столиці України.

Історичне значення Четвертого Універсалу полягає в тому, що він, проголосивши незалежною суверенною державою УНР, завершив процес складного, суперечливого розвитку українського національно-визвольного руху, який врешті-решт з великим запізненням відкинув ідеї автономії і федералізму. Прийняття Універсалу означало остаточний розрив з імперським центром. Проте, на жаль, цей кульмінаційний момент в історії державотворення України було досягнуто не на хвилі піднесення українського національно-визвольного руху, а в один із найкризовіших періодів його історії часів Громадянської війни.

«Якби наші славні предки далекого 1918 року не посягли зерна ідеї незалежності, вона б ніколи не розрослася до майже одностайної підтримки на референдумі 1991 року», – заявив Президент України Петро Порошенко, виступаючи на урочистому зібранні з нагоди Дня Соборності України та 100-річчя проголошення незалежності УНР у Києві.

Глава Держави нагадав, що між ухваленням Четвертого Універсалу про незалежність УНР та проголошенням Акта злуки УНР і ЗУНР пройшов рік. «Цілий рік драматичних подій, які змінили Україну, змінили Європу і змінили весь світ», – констатував він, зазначивши, що ситуація в Європі в ті часи змінювалася досить стрімко, хоч «зараз нам і здається, ніби наші предки зволікали з рішенням про незалежність».

Президент зазначив, що не має наміру диктувати бачення давніх подій сучасникам чи історикам, однак закликав звертати увагу на історію своєї країни, аналізувати її задля попередження повторення помилок того часу.

Особливо це актуально нині, коли українська нація у жертвній боротьбі на Сході країни відстоює її територіальну цілісність. ■

Поховання Героїв Крут. Київ, березень 1918 року

■ «Служити! Захищати! Допомогати!»

Основні напрями діяльності та подальшого розвитку Державної прикордонної служби України у 2018 році

ГОЛОВНА МЕТА – забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону України, охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ

I. МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ. ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ТА РІВНЯ ЇЇ БОЄЗДАТНОСТІ. РОЗВИТОК ПРИКОРДОННОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Посилення прикордонної безпеки – підвищення щільності охорони державного кордону, розгортання нових підрозділів, нарощення оперативної складової. Створення цілісної системи добору, підготовки, нарощування кадрового потенціалу та нової концепції роботи з особовим складом. Формування сучасної системи логістики та управління матеріальними ресурсами. Інженерно-технічне облаштування державного кордону, територій, прилеглих до районів проведення АТО та ТОТ АР Крим.

II. РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ З УРАХУВАННЯМ КРАЩОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Запровадження європейських практик інтегрованого управління кордонами. Удосконалення нормативно-правової бази з прикордонних питань. Розвиток співпраці та координації діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами. Розширення співробітництва з міжнародними інституціями у сфері прикордонної безпеки. Здійснення спільного контролю у пунктах пропуску та спільного патрулювання з країнами ЄС і Молдовою, проведення спільних прикордонних операцій. Модернізація інформаційних систем, забезпечення біометричного контролю.

III. ПІДГОТОВКА ДО ОХОРОНИ ТИМЧАСОВО НЕКОНТРОЛЬОВАНИХ ДІЛЯНОК ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ПІСЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ

Реалізація Мирного плану Президента України з урегулювання ситуації в східних регіонах України. Забезпечення готовності до охорони державного кордону на неконтрольованих ділянках у межах окремих районів Донецької та Луганської областей після відновлення на них конституційного ладу України. Розгортання Донецько-Луганського регіонального управління та Лисичанського прикордонного загону. Розвиток бойових резервів і нарощення їх спроможностей.

IV. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОВІРИ ДО ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ. ЗМІЦНЕННЯ ЗАСАД НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ГОЛОВНИХ ЧЕСНОТ ПРИКОРДОННИКІВ

Підвищення іміджу прикордонного відомства. Забезпечення його відкритості для цивільного контролю та комунікації з суспільством. Зростання компетентності прикордонників. Боротьба з корупцією, розвиток підрозділів відомчої внутрішньої безпеки. Дотримання етичних основ добросовісної поведінки. Удосконалення мотивації персоналу. Забезпечення можливостей кар'єрного зростання та гендерної рівності. Збереження життя і здоров'я особового складу.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ЗДІЙСНОВАТИМЕТЬСЯ шляхом запровадження кращих практик у сфері управління кордонами та виконання завдань Стратегії розвитку Держприкордонслужби:

1. Стратегічне планування з питань реформування та розвитку

1.1. Організувати та забезпечити виконання в межах компетенції:

Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»¹, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2018 рік;

Стратегії розвитку системи МВС України до 2020 року².

Плану заходів з Імплементції Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони;

Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік.

1.2. Забезпечити виконання та прозвітувати про стан реалізації стратегічних документів розвитку:

сектору безпеки та оборони України:

Воєнної доктрини України³; Стратегії національної безпеки України⁴; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України⁵;

Стратегічного оборонного бюлетеня України⁶;

Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння і військової техніки на період до 2020 року⁷;

Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужби):

Стратегії розвитку Держприкордонслужби⁸;

Концепції інтегрованого управління кордонами⁹ та Плану її реалізації¹⁰.

1.3. Забезпечити виконання стратегічних планувальних документів:

Плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами¹¹;

Плану заходів щодо інженерно-технічного облаштування українсько-російського і українсько-молдовського державного кордону, територій, прилеглих до районів проведення АТО та АР Крим¹²;

Плану Адміністрації Держприкордонслужби щодо виконання Плану заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом¹³;

Плану заходів Адміністрації Держприкордонслужби щодо реалізації Матриці досяг-

нення стратегічних цілей і виконання основних завдань оборонної реформи Стратегічного оборонного бюлетеня України¹⁴;

Плану заходів Держприкордонслужби щодо реалізації Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України¹⁵;

Плану заходів Адміністрації Держприкордонслужби щодо реалізації Плану заходів з реалізації Стратегії реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки¹⁶.

2. Підвищення ефективності системи охорони державного кордону

2.1. Здійснити формування відділів прикордонної служби за адміністративно-територіальним принципом (у межах одного району) з розподілом функцій прикордонного контролю та прикордонної служби.

2.2. Наростити щільність охорони державного кордону за рахунок розгортання додаткових підрозділів, збільшення кількості особового складу для безпосередньої охорони державного кордону та здійснення прикордонного контролю.

2.3. Адаптувати чинні законодавчі акти з питань охорони державного кордону до сучасних реалій.

2.4. Забезпечити: координацію взаємодіючих органів в інтересах охорони та захисту кордону;

¹ Схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015.

² Схвалена на засіданні Кабінету Міністрів України 15.10.2017.

³ Уведена в дію рішенням РНБО від 02.09.2015, затверджена Указом Президента України від 24.09.2015 №555/2015.

⁴ Уведена в дію рішенням РНБО від 06.05.2015, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015.

⁵ Уведена в дію рішенням РНБО від 04.03.2016, затверджена Указом Президента України від 14.03.2016 № 92/2016.

⁶ Уведений у дію рішенням РНБО від 20.05.2016, затверджений Указом Президента України від 06.06.2016 № 240/2016.

⁷ Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 284-6.

⁸ Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1189-р.

⁹ Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 1149-р.

¹⁰ Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 № 626-р.

¹¹ Затверджений наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 31.10.2016 № 151.

¹² Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 № 439-р (зі змінами розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1060-р).

¹³ Затверджений розпорядженням КМУ від 11.07.2013 № 547-р.

¹⁴ Затверджений наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 05.10.2016 № 133.

¹⁵ Затверджений наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 10.05.2016 № 62.

¹⁶ Затверджений наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 16.08.2016 № 111.

підвищення результативності служби шляхом удосконалення підготовки та застосування вузькопрофільних спеціалістів;

подальший розвиток інституту дільничних інспекторів прикордонної служби як першої компетентної ланки співпраці з населенням.

2.5. Запровадити в пунктах пропуску системи:

спільного контролю;
біометричного контролю осіб;
виявлення викрадених транспортних засобів.

2.6. Розширити співробітництво у напрямках:

проведення спільних операцій та оперативно-профілактичних заходів;
спільного патрулювання державного кордону (у т.ч. запровадження його на центральній ділянці українсько-молдовського кордону).

2.7. Реформувати мобільні підрозділи та розгорнути підрозділи для спеціальних дій на воді.

2.8. Наростити потенціал підрозділів бойового резерву шляхом їх реорганізації.

2.9. Розгорнути та організувати службово-бойову діяльність Донецько-Луганського регіонального управління та Лисичанського прикордонного загону.

2.10. Привести сили і засоби Держприкордонслужби в готовність до виконання завдань з відновлення охорони і захисту тимчасово неконтрольованих ділянок державного кордону.

2.11. Оновити та наростити (за наявності фінансування) корабельно-катерний склад і парк авіаційної техніки, у тому числі безпілотних авіаційних комплексів.

3. Підвищення ефективності боротьби із злочинністю і тероризмом

3.1. Вжити заходів щодо:
удосконалення законодавства для розширення повноважень шляхом отримання функцій досудового слідства за окремими статтями Кримінального кодексу України;
ліквідації протиправних схем із притягненням до відповідальності їх організаторів.

3.2. Здійснити нарощування оперативного співробітництва з правоохоронними органами на національному та міжнародному рівнях, зокрема у сфері обміну інформацією та проведенні спільних оперативних заходів із протидії злочинності.

3.3. Забезпечити злагоджену роботу оперативно-розшукових підрозділів із штабами, внутрішньою безпекою і профільними департаментами Адміністрації Держприкордонслужби.

3.4. Забезпечити розвиток системи кримінального аналізу шляхом нарощення інформаційно-аналітичної складової та врегулювання використання результатів кримінального аналізу як доказів у кримінальному судочинстві.

4. Реалізація повноважень щодо запобігання, виявлення та припинення адміністративних правопорушень із дотриманням прав і свобод людини

4.1. Удосконалити законодавство України про здійснення адміністративного провадження, тримання, видворення та реадмісію осіб.

4.2. Опрацювати проекти міжнародних угод та імплементаційних (виконавчих) про-

токолів у сфері реадмісії осіб за компетенцією Держприкордонслужби.

4.3. Вжити заходів щодо приведення відомчої системи тримання затриманих осіб до світових стандартів і визначених вимог, у т.ч. із залученням міжнародної допомоги.

5. Кінологічне забезпечення

5.1. Забезпечити виконання заходів другого етапу відомчої програми розвитку кінологічної служби на період до 2020 року:

удосконалення правового регулювання діяльності кінологічних служб органів охорони державного кордону та забезпечення;

розвиток системи підготовки кінологів і службових собак та їх використання;

отримання органами охорони державного кордону ліцензій на право діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів і психотропних речовин у навчальних цілях.

5.2. Продовжити заходи щодо створення сучасної матеріально-технічної та навчальної бази відтворення, вирощування, підготовки, утримання, дресування, діагностики та лікування службових собак.

6. Розвиток системи аналізу ризиків, інформаційної взаємодії та інформаційно-аналітичного забезпечення

6.1. Продовжити та забезпечити реалізацію завдань Програми розвитку системи аналізу ризиків у Держприкордонслужбі до 2020 року.

6.2. Забезпечити практичну імплементацію в Держприкордонслужбі спільної інтегрованої моделі аналізу ризиків (CIRAM 2.0).

6.3. Впровадити в оперативно-службову діяльність підсистему «Ризик» програмного комплексу «Формуляр профілю ризиків».

6.4. Організувати створення системи попереднього виявлення загроз у пунктах пропуску для повітряного сполучення на основі попередньої інформації про пасажирів.

6.5. Продовжити практику обміну відкритою знеособленою статистичною інформацією та проведення спільного аналізу загроз на кордонах із суміжними країнами.

6.6. Забезпечити підтримання в актуальному стані інформаційно-довідкових та аналітичних матеріалів за напрямками діяльності.

6.7. Організувати видання Стратегічного бюлетеня прикордонної безпеки «Біла книга 2017».

7. Розвиток інтегрованого управління кордонами

7.1. Продовжити реалізацію міжнародного проекту TWINNING «Підтримка Держприкор-

донслужби у подальшому запровадженні принципів інтегрованого управління кордонами, зокрема у сфері перевірки документів та виявлення викрадених автомобілів».

7.2. Забезпечити діяльність віртуального контактного аналітичного центру з питань інформаційного обміну між суб'єктами інтегрованого управління кордонами.

7.3. Опрацювати нормативно-правовий акт зі створення міжвідомчої робочої групи високого рівня з питань координації інтегрованого управління кордонами.

7.4. Впровадити нову форму звіту, адаптованого до системи звітування ЄС, про резуль-

тати моніторингу й оцінки виконання Концепції інтегрованого управління кордонами та плану заходів з її реалізації.

8. Розширення прикордонного та міжнародного співробітництва

8.1. Активізувати співпрацю з правоохоронними відомствами суміжних та інших країн, а також з FRONTEX, EUAM, EUBAM, NATO та ОБСЄ

8.2. Продовжити запровадження спільного контролю на кордоні з країнами ЄС та Республікою Молдова.

8.3. Удосконалити роботу контактних (консультативних) пунктів і вжиття заходів щодо розширення їх мережі.

8.4. Забезпечити приєднання України до міжурядової Угоди Румунії та Молдови про створення та функціонування Спільного контактного центру «Галац» від 31.05.2011.

8.5. Вжити заходів щодо залучення міжнародної допомоги, спрямованої на розвиток Держприкордонслужби та виконання завдань в особливий період.

9. Інженерне, технічне забезпечення, радіаційний, хімічний, біологічний захист, зв'язок і автоматизація, захист інформації

9.1. Реорганізувати підрозділи інженерного та технічного забезпечення.

9.2. Продовжити переоснащення органів охорони кордону і загонів Морської охорони Держприкордонслужби новітніми зразками техніки та обладнання.

9.3. Інженерне обладнання і технічне забезпечення охорони і захисту кордону.

9.4. Продовжити модернізацію: центральної підсистеми системи «Гарт» серверним обладнанням та програмними продуктами для забезпечення фіксації біометричних даних іноземців;

інтегрованої міжвідомчої інформаційно-телекомунікаційної системи щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон («Аркан»);

інформаційно-телекомунікаційної системи «Гарт-5»;

мережі автоматичного телефонного зв'язку за рахунок розгортання в органах Держприкордонслужби сучасних комплексів IP - телефонії; системи супутникового зв'язку, встановлення її абонентських станцій на кораблі Морської охорони.

9.5. Продовжити заходи щодо: інженерного облаштування напрямків зосередження основних зусиль на кордоні з Російською Федерацією в межах Сумського і Чернігівського прикордонних загонів та Румунією – в межах Чернівецького прикордонного загону; нарощення фортифікаційного облаштування місць постійної дислокації підрозділів і місць несення служби прикордонними нарядами;

відведення органам Держприкордонслужби земельних ділянок для інженерно-технічного облаштування державного кордону; розбудови системи виявлення фактів незаконного переміщення радіоактивних

та ядерних матеріалів через державний кордон;

впровадження державної політики щодо захисту державних інформаційних ресурсів та інформації;

покращення системи УКХ радіозв'язку за рахунок забезпечення цифровими радіозасобами та розгортання мережі радіоретрансляторів уздовж кордону;

розгортання спеціальної телекомунікаційної системи шифр «СТС-Д» для криптографічного захисту службової інформації.

9.6. Організувати навчання керівного складу та органів управління з питань застосування засобів зв'язку і автоматизації управління.

9.7. Впровадити автоматизовану систему обліку матеріальних носіїв секретної інформації та контролю за їх наявністю і обігом в управлінні режиму і захисту інформації Адміністрації Держприкордонслужби (за наявності фінансування).

9.8. Забезпечити автоматизацію обробки інформації з обмеженим доступом під час виконання всіх видів робіт, пов'язаних з державною таємницею.

10. Формування сучасної системи ресурсного забезпечення

10.1. Поліпшити діяльність системи ресурсного забезпечення шляхом запровадження інноваційних підходів, зниження рівня логістичних витрат, підвищення ефективності використання наявних ресурсів й активів.

Закінчення на 14-15 стор.

■ «Служити! Захищати! Допомогати!»

Закінчення. Початок на 12-13 стор.

10.2. Продовжити реалізацію соціальних ініціатив Президента України щодо забезпечення житлом прикордонників, поліпшення умов їх служби та побуту.

10.3. Забезпечити економію та цільове використання бюджетних коштів.

10.4. Продовжити розроблення: нових підходів щодо раціоналізації матеріальних та фінансових витрат; технічного завдання на створення автоматизованої системи контролю за станом ресурсного забезпечення, наявністю та переміщенням матеріальних засобів.

10.5. Удосконалити нормативно-правову базу з питань продовольчого забезпечення.

10.6. Забезпечити: виконання Національного плану дій з енергоефективності на відомчих об'єктах;

роботу з органами влади з метою отримання додаткових джерел фінансування для удосконалення ресурсного забезпечення органів і підрозділів;

розвиток інфраструктури військових містечок, службового і житлового фондів органів та підрозділів кордону (у т.ч. за рахунок цільового бюджетного фінансування) та за сприяння обласних, районних державних адміністрацій; персоналізований облік споживання електроенергії у квартирах, окремих кімнатах відомчого фонду службового житла, здійснення оплати вартості спожитої електроенергії в індивідуальному порядку;

впровадження та вдосконалення системи забезпечення органів і підрозділів Держприкордонслужби паливом по смарт-картках (талонах), оснащення стаціонарних їдалень новостворених підрозділів технологічним, холодильним обладнанням, майном та посудом (у межах виділених бюджетних асигнувань).

10.7. Провести в межах бюджетних асигнувань:

вдосконалення предметів речового майна відповідно до міжнародних стандартів форменого одягу;

оновлення матеріально-технічної бази за рахунок придбання та поставок для органів Держприкордонслужби техніки, технічних засобів і майна номенклатури підрозділів матеріального (тилового) забезпечення.

10.8. Здійснити контроль за дотриманням установлених лімітів споживання енергоносіїв, комунальних послуг і пального.

11. Будівництво, реконструкція та капітальний ремонт об'єктів житлового та спеціального призначення. Розширення фонду службового житла

11.1. Здійснити будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт об'єктів житлового

й спеціального призначення в межах виділених бюджетних асигнувань за відповідними бюджетними програмами.

11.2. Завершити будівництво п'яти багатоквартирних будинків, з отриманням квартир у Києві, Чернігові, Сумах, Ужгороді, Хмельницькому.

11.3. Продовжити інженерно-технічне облаштування українсько-російського кордону та реконструкцію новостворених підрозділів Чернігівського, Харківського, Сумського та Луганського прикордонних загонів¹⁷.

11.4. Реалізувати договори спільної забудови земельних ділянок житлом, у т.ч. завершити будівництво чотирьох будинків у Чернівцях та Львові.

11.5. Продовжити будівництво житлових будинків у Хмельницькому, Луцьку, Чернівцях та Львові.

11.6. Здійснити будівництво містечок модульного типу із службовим житлом вздовж державного кордону за умови отримання та оформлення за Держприкордонслужбою права власності на відповідні земельні ділянки.

12. Медичне забезпечення

12.1. Запровадити:

систему моніторингу умов праці співробітників Держприкордонслужби та шкідливих чинників, які спричиняють захворювання; планування заходів для профілактики та запобігання захворювань на підставі аналізу їх причин.

12.2. Запобігати шкідливому впливу на здоров'я персоналу, спричиненим умовами виконання специфічних завдань.

12.3. Продовжити:

удосконалення організаційних форм і методів надання медичної допомоги, своєчасне медичне забезпечення особового складу;

нарошування лікувально-діагностичної бази.

12.4. Забезпечити санітарно-епідеміологічне благополуччя особового складу.

13. Реалізація фінансово-економічної політики держави

¹⁷ У рамках виконання Плану заходів, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 № 439 (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1060).

13.1. Запровадити середньострокове бюджетне планування, орієнтоване на підвищення ефективності та результативності бюджетних витратів на підставі Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 роки (після затвердження відповідних нормативних документів).

13.2. Організувати та здійснити фінансове забезпечення реформування моделі охорони державного кордону, комплектування прикордонних підрозділів.

13.3. Здійснити диференціацію структури грошового забезпечення військовослужбовців відповідно до умов проходження військової служби.

13.4. Виконати заходи із соціального захисту військовослужбовців у межах бюджетних асигнувань відповідно до наявного обсягу прав, гарантій, пільг і компенсацій, передбачених чинним законодавством.

13.5. Не допустити виникнення кредиторської заборгованості та простроченої дебіторської заборгованості за будь-якими видами витратів.

14. Забезпечення бойової готовності підрозділів

14.1. Забезпечити участь органів Держпри-

кордонслужби у спільних заходах підготовки сил оборони, організувати опрацювання розпорядчих документів з питань організації оперативної підготовки.

14.2. Підготувати пропозиції щодо: створення структурного підрозділу картографічного забезпечення;

забезпечення планування та якісної організації заходів підготовки органів і пунктів управління до виконання функцій з керівництва в разі ускладнення обстановки;

визначення форм підготовки та виду заходів оперативної підготовки, періодичності і тривалості їх проведення, відповідності цілей та змісту підготовки характеру завдань, що виконуються органами управління.

15. Удосконалення системи кадрового менеджменту та підготовки персоналу

15.1. Опрацювати проект концепції роботи з особовим складом, внести зміни у чинні нормативно-правові акти у зв'язку зі зміною

ініціювання створення відкритих джерел інформування про наявні вакантні посади в підрозділах Держприкордонслужби.

15.3. Реформувати систему управління структурою і чисельністю Держприкордонслужби шляхом:

оптимізації відділів прикордонної служби, розгортанням відділень інспекторів прикордонної служби та прикордонного контролю;

реформування вертикалі управління регіональних управлінь та прикордонних загонів;

приведення співвідношення організаційних структур органів охорони кордону до показника: 75% – підрозділи охорони кордону, 25% – підрозділи управління та забезпечення;

завершення оптимізації мобільного прикордонного загону шляхом реорганізації відділу спеціальних дій на воді, регіональних відділів прикордонної служби типу «С» та введення оперативного-розшукової складової;

розгортання відділів спеціальних дій на воді на ділянках відповідальності Південного, Азово-Чорноморського і Донецько-Луганського регіональних управлінь;

оптимізації окремих підрозділів центрального підпорядкування;

створення окремого підрозділу інформаційної та кібербезпеки;

реорганізації інженерних підрозділів прикордонних загонів, а також підрозділів зв'язку шляхом уніфікації та модернізації їх структур;

реформування системи підвищення кваліфікації та підготовки викладацького складу в навчальних закладах Держприкордонслужби;

приведення до єдиної системи посадових окладів і співвідношення категорій молодшого та старшого офіцерського складу, офіцерського та сержантського складу.

15.4. Сприяти збереженню кадрового потенціалу – звільнення за проступки та порушення здійснювати у випадках, якщо інші заходи дисциплінарного та адміністративного впливу не дали позитивного результату або якщо звільнення за негативних підстав відповідає тяжкості вчиненого правопорушення.

15.5. Утримувати укомплектованість органів і підрозділів на рівні, який дасть змогу виконувати завдання за призначенням.

15.6. Провести планову ротацию військовослужбовців в районі АТО.

15.7. Здійснювати комплектування особовим складом за територіальним принципом – протягом дії першого контракту військовослужбовець проходить службу за місцем проживання, переміщення можливе лише за згодою особи.

15.8. Виключити безпідставну ротацию особового складу – переміщення з метою профілактики здійснювати лише після попереджувальних заходів виключно на підставі документально підтверджених фактів.

15.9. Установити диференційоване грошове утримання з урахуванням служби на державному кордоні.

15.10. Забезпечити підвищення соціального захисту персоналу, передусім шляхом запровадження програми створення житлового фонду в підрозділах кордону.

15.11. Налагодити комунікацію між профільними управліннями та факультетами і кафедрами Національної академії Держприкордонслужби.

15.12. Удосконалити матеріально-технічну базу відомчих навчальних закладів.

15.13. Забезпечити:
підготовку та розвиток наукових кадрів;
участь у заходах міжвідомчої підготовки спецпідрозділів суб'єктів боротьби з тероризмом.

15.14. Розглянути можливість створення в структурі Національної академії Держприкордонслужби інститутів.

15.15. Створити систему підвищення кваліфікації особового складу.

15.16. Посилити контроль за підготовкою та використанням вузькопрофільних спеціалістів (кінологів, операторів тепловізійних комплексів, розрахунків БПЛА тощо).

15.17. Внести зміни:

у методику викладання із впровадженням сучасних методів активного навчання, таких як «тімбілдінг» та «воркшоп»;

до методики дистанційного навчання в частині спрямування інтерактивних курсів на покращення знань за напрямом діяльності військовослужбовців.

16. Гарантування безпечних умов служби, охорона праці

16.1. Підвищити рівень культури безпеки служби (праці) та запобігти травматизму, професійних захворювань та аварій на об'єктах підвищеної небезпеки.

16.2. Вдосконалити відомчу нормативно-правову базу з питань охорони праці.

16.3. Сприяти забезпеченню безпечних умов для несення служби особовим складом шляхом організаційного і кадрового посилення структури технічного нагляду та охорони праці.

16.4. Забезпечити вдосконалення, нормативно-правове врегулювання та ефективне функціонування системи управління пожежною безпекою в Держприкордонслужбі, підтримання взаємодії з Державною службою України з надзвичайних ситуацій.

16.5. Продовжити обладнання сучасними системами протипожежного захисту об'єктів Держприкордонслужби та своєчасне їх обслуговування.

17. Робота з особовим складом

17.1. Підвищити рівень національно-патріотичного виховання персоналу.

17.2. Забезпечити:
безперервність та спадкоємність у виховній роботі з персоналом, органічне поєднання національних, історичних і культурних традицій з орієнтацією на ідеали демократії та Європейську інтеграцію;

подальше удосконалення ефективності та практичної спрямованості роботи з персоналом у відділах прикордонної служби;

оптимальний рівень взаємодії з суспільством на засадах відкритості, демократичного цивільного контролю та прозорості діяльності прикордонного відомства.

17.3. Удосконалити систему вивчення особистих якостей персоналу, забезпечити створення атмосфери взаємодовіри між керівниками і підлеглими.

17.4. Здійснити аналіз причин проведення службових розслідувань відносно персоналу відомства та результатів їх проведення.

17.5. Трансформувати міжнародний досвід країн ЄС та НАТО в систему управління персоналом, який забезпечить готовність особового складу до виконання завдань за призначенням, впевненість дій у різних умовах обстановки, сприятиме формуванню доброчесності та антикорупційної поведінки.

17.6. Впровадити системний моніторинг дотримання в Держприкордонслужбі принципу рівності прав на навчання та підвищення по службі військовослужбовців незалежно від соціального становища, наявності родинних зв'язків чи знайомств, матеріального становища та гендерної належності.

17.7. Створити інститут радників з питань гендерної рівності.

17.8. Удосконалити систему мотивації персоналу, яка забезпечить підвищення якості

служби, професійне зростання, нарощування та утримання кадрових ресурсів.

17.9. Забезпечити ефективне функціонування інституту військового духовенства (капеланства), взаємодію з релігійними організаціями (конфесіями) з питань душпастирської опіки особового складу, ветеранів-прикордонників і членів їхніх сімей.

17.10. Поглибити співпрацю з місцевими органами влади і самоврядування, громадськістю (волонтерськими організаціями), вдосконалити нормативно-правову базу щодо здійснення військово-шефської роботи.

17.11. Формувати позитивний імідж охоронців державного кордону в суспільстві та забезпечити громадську підтримку їх службової діяльності.

17.12. Підвищити ефективність роботи психологів під час добору кандидатів на вій-

ськову службу за контрактом або на навчання у відомчі заклади.

18. Соціальний захист діяльності та побуту прикордонників

18.1. Забезпечити постійний моніторинг та реагування на проблеми реалізації державних соціальних гарантій особовому складу, зокрема учасникам АТО.

18.2. Продовжити заходи з реалізації системи морального та матеріального стимулювання військовослужбовців за зразкове виконання завдань, розширення співробітництва з ветеранськими, іншими громадськими організаціями, та органами місцевого самоврядування з питань допомоги у розв'язанні соціальних проблем.

18.3. Поновити роботу в органах Держприкордонслужби рад офіцерів для своєчасного виявлення та реагування на проблемні питання.

18.4. Провести диспансеризацію особового складу і ветеранів-прикордонників.

19. Підвищення ефективності системи запобігання та протидії корупції

19.1. Забезпечити виконання відомчої Антикорупційної програми на 2018 рік.

19.2. Вжити заходів щодо:

демонстрації транспарентності в усіх сферах діяльності, особливо в частині здійснення закупівель та проведення тендерів;
ефективного запобігання, виявлення та протидії корупції й організації взаємодії з державними антикорупційними органами України та антикорупційними підрозділами прикордонних органів суміжних держав;
професійної підготовки та удосконалення майстерності особового складу підрозділів запобігання та виявлення корупції.

19.3. Продовжити:
реалізацію вимог положень Закону України «Про очищення влади» у порядку та в строки, визначені постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 563 та розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 1025-р;
кадровий супровід за оприлюдненням персоналом Держприкордонслужби електронних декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

20. Формування ефективної системи забезпечення внутрішньої та власної безпеки

20.1. Протидіяти корупції та зловживанню серед персоналу, гарантувати його безпеку, сприяти розвитку позитивного іміджу прикордонника у суспільстві.

20.2. Розвивати контрозвідувальну складову в системі діяльності підрозділів забезпечення внутрішньої та власної безпеки, у т.ч. шляхом опрацювання нормативно-правових актів щодо організації та здійснення контрозвідувальних функцій підрозділами Держприкордонслужби.

21. Юридичне забезпечення

21.1. Опрацювати проекти нормативно-правових актів, необхідних для реалізації основних завдань, передбачених Стратегією розвитку Держприкордонслужби.

21.2. Продовжити роботу щодо оскарження та визнання незаконними рішень органів місце-

вого самоврядування у справах про виділення фізичним особам земельних ділянок, прилеглих до державного кордону.

21.3. Нормативно врегулювати проходження громадянами України служби у військовому резерві Держприкордонслужби.

22. Формування ефективного механізму комунікації з громадськістю для реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону

22.1. Забезпечити:

комунікацію з Верховною Радою України, Адміністрацією Президента України, Кабінетом Міністрів України, Апаратом РНБО України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади з питань діяльності Держприкордонслужби;

об'єктивне і своєчасне інформування громадськості про діяльність та стан розвитку Держприкордонслужби.

22.2. Посилити протидію інформаційним загрозам, а також забезпечити належне реагування на висвітлення недостовірних даних щодо діяльності прикордонного відомства.

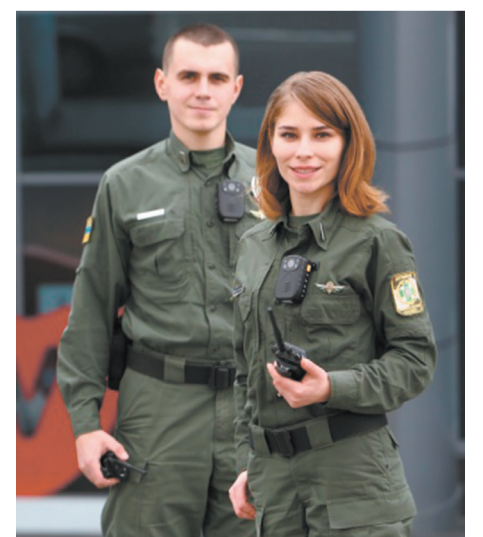
22.3. Здійснювати координацію представників ЗМІ та інформаційний супровід керівництва Держприкордонслужби під час участі в публічних заходах.

23. З питань розгляду звернень і запитів громадян

23.1. Забезпечити:
якісний моніторинг дотримання законодавства з питань звернень громадян та їх запитів на отримання публічної інформації, їх кваліфікований, об'єктивний, всебічний і оперативний розгляд;

належні умови для подання письмових звернень та запитів громадянами з обмеженими фізичними можливостями.

23.2. Забезпечити розв'язання соціальних питань, з якими звертаються учасники бойових дій, ветерани війни та праці, інваліди, громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, багатодітні сім'ї, самотні матері, ветерани, пенсіонери-прикордонники та інші громадяни, які потребують соціального захисту та підтримки. ■

■ ПОСТАТЬ

Йому було що прокричати на повний голос

Мені було, мабуть, років із 10, коли я навчився користуватися стареньким батьковим магнітофоном «Весна». Тоді, перебираючи домашню фонотеку, я натрапив на дві аудіокасети з підписом, зробленим від руки: «В. Висоцький». Увімкнув, і почав слухати. Не скажу, що зміст усіх творів був для учня молодших класів до кінця зрозумілим, але пісня «Он не вернувся із боя» дуже зворушила мою дитячу уяву. Більш того, можливо саме висока мораль солдатського братерства, оспівана у цій композиції, відіграла в подальшому вирішальну роль при виборі мною професії військового.

Андрій ГЕРАСИМКІВ

У січні нинішнього року видатному поетові, актору і виконавцю авторської пісні Володимиру Висоцькому виповнилося б 80 років. Цей чолов'яга у розстібнутій сорочці та джинсах, з гітарою в руках уособлював для багатьох протест проти неправди, несправедливості та вульгарщини. З одного боку влада засуджувала його за «потурання невибагливим смаком слухачів», а з іншого – він зумів здобути серед звичайного люду славу «свого», життям перевіреного, надійного хлопця.

МОЛОДИЙ ВОЛОДЯ

Володимир Висоцький народився 25 січня 1938 року в Москві, у сім'ї військовослужбовця. Ріс як і усі довоєнні діти: комунальна квартира, скромний гардероб і ще скромніші іграшки. Потім війна, два роки евакуації в Оренбурзькій області, повернення до Москви. З батьком зустрівся лише у червні 1945-го, але невдовзі родина розпалася, і Володя разом із татом поїхав до Німеччини. Уже тоді майбутній кумир мільйонів відрізнявся від інших хлопчаків своєю безстрашністю і бажанням завжди бути в центрі подій. Однак у його характері домінувала справедливність. Якось батько купив Володі велосипед. Той трішки повозився і раптово подарував його німецькому хлопчаківі, пояснивши татові: «Ти у мене живий, а в нього немає батька...».

Школу Володимир закінчив вже у Москві, де й вступив до інженерно-будівельного інсти-

«Мистецтва справжнього без страждання немає. І людина, яка не вистраждала – не обов'язково, щоб її пригнобляли, чи стріляли в неї, мучили, забирали рідних і так далі – така людина творити не може. А якщо вона в душі, навіть без зовнішнього впливу, переживала це почуття страждання за людей, за близьких, взагалі за ситуацію – це вже багато означає. Це створює життєвий досвід. А страждати можуть навіть дуже молоді люди. І досить сильно».

Володимир ВИСОЦЬКИЙ

туту ім. В. Куйбишева, з якого пішов, не провчившись навіть року. Це рішення він прийняв, коли зі шкільним товаришем зустрічав Новий 1956 рік за виконанням креслень, без яких їх не допустили б до сесії. Десь у другій годині ночі креслення були готові, але тут Висоцький встав, узяв зі столу банку з тушшю і став поливати нею своє креслення. «Все! Є ще півроку. Готуватимуся і спробую вступити до театрального. А це – не мос...», – сказав він.

СЦЕНІЧНИЙ ДЕБЮТ

Закінчивши 1960 року школу-студію МХАТ ім. Немировича-Данченка, Володимир Висоцький працює в Московському драматичному театрі ім. Пушкіна і Московському театрі мініатюр, починає зніматися в кіно (картини «Однолітки» та «Кар'єра Діми Горіна»). Тоді ж з'являються його перші пісні, які мали дещо кримінальний зміст і були підписані псевдонімом Сергій Кулешов.

1964 року Володимир починає грати у Московському театрі драми і комедії на Таганці, який, за словами самого Висоцького, став для нього «своїм театром». Можливо, саме тому герой нашої розповіді працював там до останніх днів. Грав у десятках спектаклів, але головною і улюбленою роботою в театрі залишилася його роль у шекспірівському «Гамлеті». Висоцький зіграв її 317 разів.

ВИЗНАННЯ

1967 року з виходом фільму «Вертикаль» Володимир Висоцький раптом стає відомим. Фільм відбувся, на думку багатьох, завдяки його пісням. Контори прокату перекидали всі плани, настільки шаленим був успіх. Рецензенти були стримані: критикували сценарій, пасивність операторських рішень, режисуру, але всім подобалися пісні Володимира.

Режисер фільму Станіслав Говорухін потім згадував: «...Актори деякий час повинні були пожити в наметах. ...Альпіністи вважали його своїм. Вірили, що він досвідчений підкорювач вершин. А він побачив гори вперше за два місяці до того, як написав пісні про гори, що стали такими популярними».

І, нарешті, справжня класика детективного серіалу, втілена в образі капітана Желлова у фільмі «Місце зустрічі змінити не можна», яка визначила стилістику і психологічну динаміку багатьох наступних детективних телесеріалів. І дійсно, персонаж вийшов дуже реалістичним. Багато телеглядачів були переконані, що Гліб Желлов – не вигаданий персонаж. Після показу фільму ще довго йшли листи за адресою: «МВС, капітану Желлову».

Згодом режисер Олександр Муратов пригадував: «Коли я почав працювати над стрічкою «Гонки по вертикалі», Володя дуже хотів зіграти злодія Батона, але нам не дозволили. Перед тим Висоцький зіграв у Говорухіна в «Місці зустрічі», як вони казали, позитивного героя. Після капітана Желлова «зверху» принципово не дозволили грати злодія – такі були часи».

«ПРО ВСЕ ПИСАТИ – НЕ ВИТРИМАЄ ПАПІР...»

Ці слова Висоцького є відображенням його ставлення до радянської системи. Він був, мабуть, єдиним у світі артистом, якому вдалося піднятися на поетичний Олімп, будучи одночасно іконою поп-культури. Володимир почав писати вірші і класти їх на музику у 24 роки. Співав про життя, війну, важкий післявоєнний період, відбудову, прикордонників, солдатів, моряків, поетів, водіїв, космонавтів, спортсменів, альпіністів – про все. Він був

зрозумілим усім – від кухарки і двірника до академіка з міністром. Пісні Висоцького сповнені правдою. Здається, що навіть співав він не пісню, а правду, яку відверто недолюблювала комуністична влада.

У більшості публікацій про Висоцького наголос робиться саме на протистоянні поета і системи, переслідуванні з боку останньої, постійних табу, піснях під ножем цензури тощо.

За життя не було видано жодної книжечки віршів Володимира Висоцького, його так і не прийняли до творчих спілок: ані письменників, ані композиторів, і навіть Державну премію СРСР за створення образу Желлова у телесеріалі «Місце зустрічі змінити не можна» йому присудили за сім років після смерті. Проте система прогала від самого початку, дозволивши йому стати всенародним улюбленцем. До того ж, завдяки шлюбу з французькою актрисою російського походження Мариною Владі (третя дружина поета. – Авт.) Висоцький міг вийжджати за кордон. У результаті – за межами СРСР виходять платівки з його піснями, що зробило Володимира шалено популярним.

РОБОТА ЯК СЕНС ЖИТТЯ

«Працювати треба!» – улюблений вислів Володимира Висоцького. Якби він міг, працював би цілодобово. Сон – 3-4 години, решта – робота. Володимир приходив додому після спектаклю і сідав за роботу. Марина ставила

перед ним чашку з обпалюючим чаєм і тихо сідала в кутку. Іноді вона засинала, і тоді, вже під ранок, Висоцький будив її, щоб прочитати рядки, написані за ніч.

Помер артист 25 липня 1980 року о 4.10 ранку в своїй квартирі на Малій Грузинській, 28. Висоцький не витримав власного ритму життя, не витримало серце.

...28 липня 1980 року Володимира Висоцького ховала, здавалося, вся країна, хоча офіційного повідомлення про смерть не було (у цей час проходила московська Олімпіада). Тільки над віконцем театральної каси було вивішене скромне оголошення: «Помер актор Володимир Висоцький». Жодна людина не здала квиток у касу – кожен зберігає його у себе як реліквію... ■

■ ОГолошення

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» з урахуванням змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 № 515, Окремою комендатурою охорони і забезпечення Держприкордонслужби України розроблено тарифи на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій для потреб гуртожитків поліпшеного планування №1, №2 за адресою м. Київ, вул. Світла, 6 та гуртожитку поліпшеного планування за адресою м. Київ, вул. Васильченка, 1. Зміни до тарифів подано до Департаменту економіки та інвестицій Київської міської державної адміністрації (вх. №050/775 від 22.01.2018р.).

■ цей день в історії

1802 – Створена бібліотека Конгресу США (понад 30 мільйонів книг).

1886 – Карл Бенц патентує автомобіль з двигуном внутрішнього згорання.

1919 – Махновці уклали договір про спільні дії з більшовиками.

1980 – Канада оголосила про бойкот московської Олімпіади.

Народились:

1763 – Жан-Батист-Жюль Бернадот, маршал Франції, згодом король Швеції і Норвегії Карл XIV Юхан.

1897 – Іван Кулик, український поет (розстріляний 1937 р.).

1963 – Жозе Моурінью, футбольний тренер, завоював безліч трофеїв.

Засновник:
Адміністрація
Державної
прикордонної
служби України

Прикордонник
України
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ № 8071 (28.10.2003 р.)
Передплатний індекс:
61023

Видається
з липня 1943 року

Головний редактор
Костянтин ПЯСЕЦЬКИЙ
Заступник
головного редактора
Андрій ГЕРАСИМКІВ
Чергова по номеру
Аліна ДАНИЛУК

Тижневик надруковано у друкарні ТОВ «Мега-Поліграф»
Адреса: м. Київ, вул. М. Вовчка, 12/14. Тел.: 581-68-15
Замовлення: **59199**
Наклад: **5000 прим.**

З питань розміщення реклами звертатися у відділ медіа-проектів та договірної роботи Інформагентства Держприкордонслужби України за тел.: (044) 239-84-75

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей несуть автори публікацій, а рекламної інформації – рекламодавець. Редакція не листується з читачами. Редакція може не поділяти точку зору автора. Рукописи не повертаються і не рецензуються. Редакція залишає за собою право редагувати матеріали. При використанні наших публікацій посилання на газету обов'язкове.

✉ **Наша адреса:**
02099, м. Київ,
вул. Ялтінська, 11

☎ **Тел./факс:**
566-43-30 (багатоканальний)
527-66-73, 239-85-77

✉ **E-mail:** redactor@dpsu.gov.ua
kordo@ukr.net